

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Rahvuslik käsitöö

Rahvuslik tekstiil

Maarja Jõevee

**LIHULA PUNASEPÕHJALISED TIKITUD TEKID: ETNOGRAAFILINE AINES,
LOOMINGULINE JA PEDAGOOGILINE ASPEKT**

Lõputöö

Juhendaja: Christi Kütt, magister

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. LIHULA JA ÜMBRUSKONNA KÜLADE ETNOGRAAFILISED TIKITUD TEKID	
1900-1940.a.....	6
1.1. Ajaloost.....	6
1.2. Legendid.....	8
1.3. Punasepõhjalised tikitud tekid erakogudes ja muuseumides.....	9
1.4. Nimetused ja mõõdud.....	11
1.5. Materjalid.....	12
1.6. Tehnikad.....	12
1.7. Neolõngad, tikkimislõngad.....	14
1.8. Motiivid, lilled.....	15
2. LOOMING: PUNASEPÕHJALINE MADALPISTES TIKITUD TEKK.....	20
2.1. Inspiratsioon ja kavandamine.....	20
2.2. Tekikangas.....	21
2.3. Tikkimislõngad, neolõngad.....	23
2.4. Mustri kangale kandmine.....	25
2.5. Teki tikkimine.....	27
2.6. Viimistlemine.....	29
3. ETNOGRAAFILISE TIKITUD TEKI VALMISTAMISÕPETUS LIISU VIITOLI TEKI JÄRG.....	31
3.1. Tikitud etnograafiline saanitekk.....	31
3.2. Teki valmistamisõpetus.....	32

KOKKUVÕTE.....	35
KASUTATUD KIRJANDUS, ALLIKAD JA LÜHENDID.....	37
LISAD.....	38
Lisa 1 Punasepõhjalised tikitud tekid erakogudes ja muuseumides.....	38
Lisa 2 Etnograafiliste tekkide kirjeldused.....	41
Lisa 3 Motiivide paigutus tekil.....	59
Lisa 4 Tikkimispisted.....	60
Lisa 5 Etnograafiliste heegelpitside tööjuhendid.....	61
Lisa 6 Neolõngade värvimise tööjuhendid.....	68
SUMMARY.....	73

.

SISSEJUHATUS

Lihula ja ümbruskonna külade tikitud tekid on väga värvikirevad, mitmekesised ja ilusad. Neid on hinnatud ja hoitud, ning nendest peetakse lugu ka tänapäeval.

Oluline on eelnevate põlvkondade pärandit uurida ja sellest inspiratsiooni saada, et luua uusi ja huvitavaid tänapäevaseid tekstiile, mis kannaksid endas edasi traditsioonilist valmistamisisviisi ja mustrikujundeid.

Sellest lähtuvalt valisin oma lõputöö teemaks Lihula punasepõhjalised madalpistes tikitud tekid. Tekke on tikitud ka ristpistes ja naastpõimet jälgendavalt, kuid oma töös käsitlen punasepõhjalisi tekke, mille dekooriks on madal- või mähkpistes tikitud lilled.

Uuritud tekke on Lihulast ja selle ümbruskonna küladest, aga kuna tõmbekeskuseks oli ja on ka praegu Lihula, siis kasutan oma töös valdavalt sõna Lihula kandi tikitud tekid.

Olen uurinud ja kirjutanud seminaritöö kahest tublist tänapäeva tekitikijast Saima Mägist ja Maie Roosist. Kumbki meister on tikkinud üle kümne teki, neil on näha meistrite isikupära. See innustas mind veelgi rohkem tikandeid ja tekkisid uurima.

Varasemalt on kirjutatud Lihula tikandist, tekkidest ja meistritest raamatutes: Elle Vunder „Eesti rahvapärane taimornament tikandis“, Helene Kuma „Eesti rahvavaibad“, Ene Kõresaar „Vaip-tekki moudi asi“, Larissa Mandel & Helen Vaab „Lihula lilltikand ja meistrid“ ja erinevates käsitööraamatutes, aga väga üldsõnaliselt ja lühidalt.

Töö esimeses osas annan ülevaate Lihula kandi tikitud tekkide ajaloost ja legendidest. Uurin Lihula kandi punasepõhjalisi tikitud tekke kaheksas muuseumis ja kaheksas erakogus, mis on valmistatud 1900- 1940.a. Lähemalt uurin kaheksateistkümmet tekki, võrdlen ja analüüsin nimetusi, mõõte, materjale ja tehnikaid.

Töö teises osas kirjeldan lõputööna tikitud omaloomingulise teki valmimisprotsessi. Oluline osa minu töös on neolõngade värvimise tehnoloogia kirjapanek, sest hetke kirjandus materjali ei paku.

Töö kolmandas osas on metoodiline materjal ühe etnograafilise teki tikkimiseks, et seda saaks õppematerjalina kasutada.

Töö eesmärgiks on uurida etnograafilisi punasepõhjalisi madalpistes tikitud tekke.

Oluline on teada rohkem materjalidest, tehnikatest ning ajaloolist tagapõhja enne teki tikkimist.

Töötan käsitööõpetajana Läänemaa erinevates koolides ja saan saadud teadmisi ja kohalikku pärandit õpilastele jagada.

Oluliseks pean ka tikitud tekkide ja Lihula tikandi, kui piirkonna käsitöö uhkeima pärandi, propageerimist Läänemaal.

1. LIHULA JA ÜMBRUSKONNA KÜLADE ETNOGRAAFILISED TIKITUD TEKID 1900-1940.a.

1.1. Ajaloost

Seoses majanduselu arenguga ja tööstuste tekkega muutus 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul inimeste elu mingil määral kergemaks ja erinevad käsitöömaterjalid kättesaadavamaks. Aastasade jooksul väljakujunenud pastelsete toonide koloriit asendus erksate, kirevavärviliste toonidega, kuna looduslikud taimevärvid asendusid vabrikuvärvidega. Kodus kedratud villa asemel hakati kasutama vabrikutes ja villaveskites kedratud lõngu, mis olid ühtlasemad.

Koos majanduselu arenguga muutusid ka elutingimused paremaks, hakati pöörama suuremat rõhku kodude kaunistamisele. Kui varasemalt oli põhirõhk riietusel ja elementaarsetel kodutekstiilidel, siis nüüd oli näha ilumeele arengut, kodudesse ilmusid uhked vooditekid ja erinevad ilutekstiilid. Suurenes vajadus ilusamate sõidu- ja saanitekkide järgi, kuna see oli jõukuse näitaja ja uhkuseasi ning sellega püüti üksteist ka üle trumbata.

19. saj lõpul saab Läänemaa keskosa kihelkondade moevärviks punane. See nn Lihula punane pidi olema hästi ere, „mida säredam, seda parem“ (5, lk 46).

Kirikuteel või pulmarongis üllatas saanide voor oma värvirõõmuga, mis eriti esile tõusis valgete lumeväljade taustal. Eesti rahvakunstis ei olnud kombeks kaunistada saani nikerduste või maalidega. Selle kunstiline kujundus loodi tekstiiliga (1, lk 12). Kosjasõitudeks valiti parim hobune ja saan, kasutati parimaid hobuseriistu, mis olid kaunistatud alates loogast ja lõpetades tikitud saanitekgiga (2, lk 16). Pulmasõitu vankritega on kirjeldatud: tumepunaseks värvitud kastidega vankrid, istmekottidel ja põlvedel kodukootud värvilised lillelised tekid (2, lk 82).

Pruut pidi oma pruudipõlve jooksul ise pruutvaiba valmis saama (2, lk 20). Kui varasematel aegadel tegid tüdrukud veimedeks mitmesuguseid rahvarõivaid, siis nüüd täienes see uute ja moodsate riietusesemetega, lasti valmistada ka sõidu- ja vooditekke (3, lk 46).

Tekke tikkisid tüdrukud või naised ühe või mõne oma tarbeks. Seoses vajadusega tekkisid ka meistrid, kes tikkisid tekke tellimuse peale, teenides sellega elatist. Käsitöömeistrid kujundasid

üldjuhul ise tekkide mustrid, kuid käsitööalbumite ja muustrilehtede ilmunisega hakati mustreid ka jäljendama. Samas säilis rahvalooming, sest iga meister oli oma käekirja ja ilumeelega. See ainult rikastab meie tekstiilikunsti.

Lihula ja ümbruskonna külade tuntumateks meistriteks olid Marie Mustkivi (1863-1937?), Adele Mustkivi (1883-1968), Vilhelmine Jõgi (1878-1937), Marie Ell (1885-1949), Liisu Jaaniks (1863-1953), Anna Selistemägi (1896-1983) jne. (4, lk 44- 50). Praegu on tuntumad tikkijad Saima Mägi ja Maie Roos.

Tikitud tekke ei kasutatud iga päev, tekk võeti välja pidulikul puhul, näiteks pühade ajal (jõulud, nelipühi, jaanipäev) või laadal ja kirikus käies. Uhkete saanitekkidega kirikusse sõit, tekk üle saani ääre, oli nagu kohalik moedemonstratsioon (4, lk 16). Tekke tikiti kingituseks, veimevakka, pulmadeks ja kodu kaunistamiseks. Lapsi ja noorikuid pildistati tikitud tekkide taustal, see oli väga valdav komme. Lihula kandis on ka Toonela teele minejale tekk kirstule peale või sisse pandud, see ei olnud üldine komme (4, lk 16).

Tekkidele on palju erinevaid nimetusi antud: vooditekid, sängitekid, saanitekid, sõidutekid, pulmatekid, saanivaibad, voodivaibad. Vooditekid olid üldjuhul suuremad ja ristküliku kujulised, sõidutekid väiksemad ja neljakandilised.

Lihulas ja ümbruskonna külates nimetati tikitud tekke ka *roositud tekkideks* või tikkimist *roosimiseks* (roosidega plangimine, roosidega langimine) (5, lk 47).

Teki kangas kooti kodus või telliti kangrutelt, oli linase lõime ja ühekordse villase koega või täisvillane, värvidest on kasutatud punast, kirsipunast, musta, pruuni, halli (4, lk 13).

Ühevärvilistele pool- või täisvillastele sõidu- ja vooditekkidele tikiti madal-, mähk- ja varspistes. Pistet on küllaltki pikad ja hõredad, lõng jämedam. Kasutati ka neolõngu, see on iseloomulik just Lihula kandi tikandile. Tikandites kasutati erinevaid rohelisi, roosasid, siniseid, aga ka kollaseid, tumepunaseid, lillasid, oranže jt värvitoone.

Tikiti kirevavärvilisi lillekimpe, pärgi ja vanikuid. Stiliseeritud või naturalistlikke lillekimpe täiendasid südamemotiivid, linnud, hobusepead, hobuserauad, monogrammid, aastaarvud.

Tikitud tekkide ääri on kaunistatud heegeldatud motiividest või tuniisipitsiga, viimane on väga iseloomulik just Lihula kandi tekkidele.

(1) Kuma, H. 1976 *Eesti rahvavaibad*. Tallinn. Kunst.

(2) Õunapuu, P. 2003 *Eesti pulm*. Tallinn. Tänapäev.

(3) Kalits, V. 1988 *Eesti pulmad*. Tallinn. Eesti raamat.

(4) Mandel, L. & Vaab, H. 2009 *Lihula lilltikand ja meistrid*. Tartumaa. TT Print OÜ.

(5) Vunder, E. 1992 *Eesti rahvapärane taimornament tikandis*. Tallinn. Kunst.

Pitside värvitoonid olid üldjuhul sarnased tikandis kasutatud lõngade värvitoonile.

Tikitud tekkide moed muutusid ja tikand arenes, täienes pidevalt läbi erinevate meistrite ja nende käekirjade. Tikitud tekid olid kaunid ja väärtuslikud, neid on hoitud tänaseni.

1.2 Legendid

Uurisin erinevaid legende, et saada rohkem informatsiooni tekkide tegemisest ja nende kasutamisest. Kirjapandud legendid pärinevad ERM-i erinevate tikitud tekkide legendidest ja vestlustest kohalike inimestega, mis on kogutud Lihulast või ümbruskonna küladest.

Kahest järgnevast legendist võib lugeda, et teki kuduja ja tikkija ei pruukinud olla sama inimene. Tekikangas on tunduvalt varem kootud ja hiljem sellele tikitud. Ka on kirjeldatud kuidas on tekki kasutatud.

„Riide kudus Anna Kokk (1893-1953) Alaküla äärel neiuna. Teki tikkis Kure saunas Villi (Vilhelmiine Jõgi), tikkija õde oli Marie Ell, kes oli õmbleja. Elas samas talus, kus õmbleja.“
„Tekk oli voodi peal, pitsiga lina oli all. Kena padjapüür oli peal. See oli pühade ajal- jõulud, nelipühad, jaanipäev.“ (ERM A 681:24)

„Teki riide kudus Leenu Truuman (1860-1920), Lihula khk. enne 1909.a. Tikkis Leena Raudkivi, ca 1930.a., elas Lihula kihelkonnas Kirikuküla Laasu talus. Lõngad ostis tikkija ise poest. Tekk oli tegemise ajal moodis. Oli harva kasutusel.“ (ERM A 681:15)

Järgmises legendis on kirjas, et meister on teinud tellimustöid. Selgub ka, et osa lõngu on omad lõngad, osa poest ostetud. Kanga on kudunud ja tikkinud ning mustri loonud üks meister. Olulisel kohal on olnud ka kuu jälgimine. Legendis on märgitud ka Lihulat.

Liisu Jaaniks olnud rahvaarst ja teinud peretiitardele käsitöid. Vaibariie on ise kootud „ See tekk on kuupäevadega tehtud. Kalev on vanas kuus tehtud. Koisid ei karda. Pane seisma, seisab tuhandeid aastaid. Muist lõngu on poelõngad, Lihula poest toodud. Muist on omad lõngad.“
Lilled on Mõraste Liisu jutu järgi vaipadele õmmeldud peast, mitte raamatu järgi.
Ta ütleb“ Kuidas süda on tundnud ja silm näinud nõnda käsi teinud.“ (ERM A 532:2)

All olevast legendist võib lugeda, et Lihulas on olnud tekimeistrid, kellede eeskujul ka lähikonna külates tekke tikiti, mustri kangale kandmiseks on kasutatud kriiti.

Niisuguseid tekke olevat juba pikemat aega Lihulas valmistatud, kus mõned selle töö oskajad. Lihula eeskuju järele on neid ka Kirblas palju tehtud, nii ka see tekk. Lõngad on oma kedratud. Muster riidele esiti kriidiga joonistatud (ERM A 318:20)

Järgnevast legendist võib lugeda, et tekki ei kasutatud igapäevaselt, kuna teki omanik elas

kuni 1980. a., siis võib oletada, et ta kasutas tekki ka 1970-1980. aastatel.

„Riide kodus Liisu Truuman (1889-1980) 25-30.aastasena“ „L. Truuman kasutas tekki oma elu viimastel päevadel, pani pühapäeval voodi peale „ (ERM A 681:68)

Ka järgnevast legendist võib järeldada, et tekki kasutati 1970-1980. aastatel.

„Aastatel 1975-1985 pandi tikitud tekk lastele istumiseks õues maha „ (Kristiina Mägi 3.04.2014)

Kahest järgnevast legendist tuleb välja, et sõites oli tekk põlvedel ja kui hobune seisis, siis pandi tekk hobusele.

„Kui sõideti, siis pandi tekk põlvedele. Kui hobune seisis, siis pandi hobuse peale.“

(ERM A 681: 22)

„Teki tegi Liisa Kooman, oli teki tikkija. Tal oli ka õpilane Üksvärav.“ „See oli Pauliine Tamme (s.1903) pulmatekk. Sellega sõitis kirikusse laulatusele. See oli põlvedel. Kui oli kirikus laulatusel, siis oli tekk hobusel.“ (ERM A 681:45)

Eelneva legendi alusel võib öelda, et tikkijatel oli ka õpilasi. Ja on nimetatud pulmatekki, ka viimases legendis on nimetatud tekki pulmatekiks.

Teki on tikkinud Marie Mustkivi kinkija emale Viuu Paras`ele (1876-1942) pulmatekiks u. 1900.a. (ERM E 217:19)

Tekkide ja tikkijate kohta ei ole just palju informatsiooni, aga sellest vähesest saab nii mõndagi teada, kuidas vanasti oli, kuidas tehti, kus ja kuidas kasutati.

1.3 Punasepõhjalised tikitud tekid erakogudes ja muuseumides

Uurimise alla võtsin tekid, mis on punasepõhjalised ja tikitud madal või mähkpistes, ning nende dekooriks on lilled. Valiku tegemisel pidasin silmas, et tekk pärineks Lihulast või ümbruskonna küladest. Eelistasin neid tekke, mis olid tikitud erkpunasele või punasele taustale.

Oma uurimistöö käigus tutvusin kaheksa erakoguga ja kaheksa muuseumikoguga. Kuues erakogus oli üks tekk ja kahes kaks tikitud tekki. Erakogudes olevatel tekkide kohta oli informatsiooni raske saada, kuna enam ei mäletatud ja kelle käest võiks küsida, neid enam kahjuks ei ole. Küll aga võib öelda, et kõik tekiomanikud olid väga lahked ja vastutulelikud, ning lubasid mul tekid kaasa võtta uurimiseks.

Kõigist kaheksast muuseumikogust ei õnnestunud punasepõhjalisi madalpistes tekke leida.

Muuseumidest külastasin:

Rõude Külaseltsi Muuseumis oli viis tikitud tekki, aga ükski neist ei olnud punasepõhjaline, küll aga oli näha sarnasust Lihula kandi tekkidega.

Lihula Muuseumis on seitse tikitud tekki, aga mitte punasepõhjalisi.

Pärnu Muuseumis on kolm punasepõhjalist tikitud tekki. Ei olnud teada, kus kohast tekid pärinevad, arvatavasti Varbla või Tõstamaa kandist. Visuaalsel vaatlusel ei olnud nad ka tüüpiliste Lihula tekkide moodi.

Hanila Muuseumis on väga rikkalik tikitud tekkide kogu. Seitsmeteistkümnest tikitud tekist on kolm punasepõhjalist tekki, mida ma oma töös olen kasutanud.

Eesti Vabaõhumuuseumis on väga rikkalik tikitud tekkide kogu, neist viis on punasepõhjalised ja pärinevad Lihula kandist, neid olen ma oma töös ka kasutanud.

Nende muuseumidega suhtlesin interneti ja telefoni teel:

Läänemaa Muuseumis on üks veinipunase põhjaga tekk, mis pärineb Lihulast. On ka üks punasepõhjaline tikitud tekk (4172:1), aga see on kogutud Riguldist, Noarootsi vald, samas see sarnaneb Lihula tikitud tekkidele.

Virtsu Muuseumis ei ole punasepõhjalisi tikitud tekke.

Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumis on seitse punasepõhjalist tikitud tekki, kolme teki puhul on teada, et nad Lihula kandist. Nelja kohta andmed puuduvad. Seitsmest tekist kaks on tumepunased, tikandite järgi võib arvata, et kõik seitse tekki pärinevad Lihula kandist.

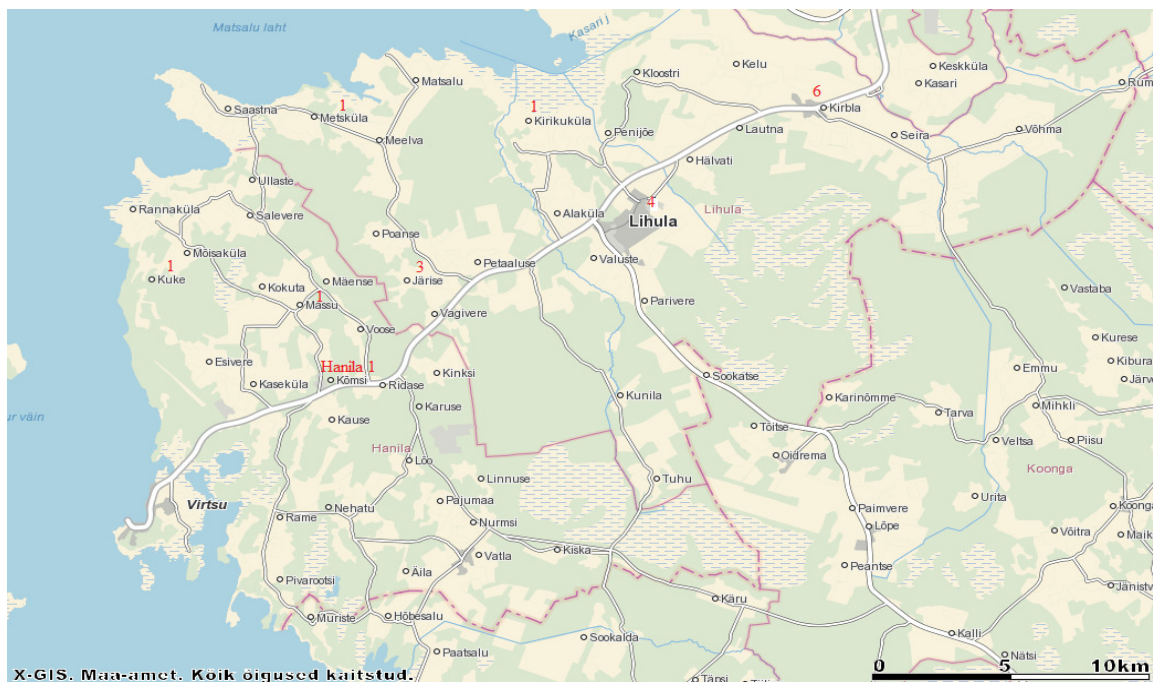
Eesti Rahva Muuseumis on kümme punasepõhjalist tikitud tekki, mis pärinevad Lihula kandist.

Tutvusin www.muis.ee, www.erm.ee ja www.vaibad.erm.ee vahendusel muuseumide kogudes olevate tekkidega: Eesti Vabaõhumuuseumi, Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi ja Eesti Rahva Muuseumi kogudega.

Lisades olevates tabelites on loetelu punasepõhjalistest tekkidest, mis õnnestus leida muuseumitest ja erakogudest. Tabelites on märgitud teki nimetus, päritolu koht, omanik ja asukoht, tikkija ja valmistamise aeg ning teki mõõdud (vt lisa 1).

Nendest punasepõhjalistest tekkidest uurisin lähemalt: kümnet erakogus, kolme Hanila Muuseumis ja viite Vabaõhumuuseumis.

Kaardil on märgitud mitu tekki ja millistest küladest olen oma töös käsitleanud (vt joon. 1).

Joonis 1.1 Lõuna- Läänemaa

Kaart: www.maaamet.ee

1.4 Nimetused ja mõõdud

Uuritud kaheksateistkümnest esemest on nimetus tekk kasutatud kaheksateistkümnel korral. Sõna vaip ei ole kasutatud.

Reeglina nimetatakse erinevaid kattevaipu nende funktsioonide järgi, lisades sõnadele *tekk* või *vaip* vastava liite. Eseme kasutamise traditsioonist lähtuvalt võib esemele kinnistuda kindel tähendus, mis annab väga selget informatsiooni eseme vormist ning kasutamise kohast ja ajast. Saani, vankri ja hobuse katteks kasutatavaid kattevaipu nimetati üldiselt *tekk*, lisades selle kitsama funktsiooni tähistamiseks vastava sõna (*saanitekk*, *vankritekk*, *hobusetekk*). Nimetuse *voodivaip*, *vooditekk*, *sängitekk*, *asemetekk* kasutamine on seotud kindla mööbliesemega- sängi või voodiga (6, lk 22- 24).

Nimetus tekk on kasutatud: tekk (9x), vooditekk (6x), sõidutekk (5x), saanitekk (4x), pulmatekk (1x), roosilinetekk (1x). Teki kirjeldustes on tihti eseme määratlemisel kasutatud kahte nimetust, näiteks sõidutekk/ saanitekk või tekk/ vooditekk. See näitab, et eset on nimetatud tihti ka funktsiooni järgi (seos mõõtudega).

(6) Kõresaar, E. *Vaip teki muodi asi etnoloogiline esemeuurimus*. Tartu. Triip tkükikoda.

Uuritud tekkidest on üheksa sõidutekid ja üheksa vooditekid. Sõidu- ja saanitekkide mõõdud on: pikkus 118-146 cm, laius 103-126 cm. Tekkide ja vooditekkide mõõdud on: pikkus 158-195 cm, laius 110-140 cm. Kõik uuritud tekid on erineva suurusega. Sõidu ja saanitekid on rohkem ruudukujulised, vooditekid ristküliku kujulised.

1.5 Materjalid

Uuritud kaheksateistkümnest tekist on seitsmeteist linase lõimega ja üks villase lõimega. Linane lõim on 2-4 kordne, aga tunduvalt jämedam kui tänapäeval, võib võrrelda 4-6 kordse tänapäevase linase lõimega. Tikitud tekkide võrdlusena, saab selle põhjal välja tuua, et Lihula tikitud tekid on teostatud jämedakoeliste lõimedega.

Ühe teki lõim on ühekordne villane ja sama peenike kui koelõng.

Koelõngad on seitsmeteistkümnel tekil ühekordsed villased, ühel kahekordne villane.

Koelõngad on üldjuhul väga ühtlased ja peenikesed. Paljudel tekkidel on märgata, et kui lõng on otsa saanud, on jätkatud lihtsalt teist tooni lõngaga või ei ole värvimine väga õnnestunud, nii et tekikangas on jäänud triipudega.

Linaste lõimelõngade värvus on kõigil etnograafilistel tekkidel naturaalne, mõne teki puhul on märgata, et koelõng on värvi andnud. Villase lõimega tekil on koelõngad sama värvi lõimega.

Tekkide kaks laidu on kokkuõmmeldud kolmeteistkümnel tekil kahekordse villase lõngaga, viiel tekil linase või puuvillase niidiga.

Tikkimiseks on kasutatud kahe- ja kolmekordseid villaseid lõngu, suurem osa tikanditest on tikitud just kolmekordsete villaste lõngadega. Nelja teki kaunistamisel on kasutatud kardniiti, seda üksikute motiivide või nimetähtede ümber.

Kümme tekki on viimistletud puuvillasest kangast kantidega.

Kuus heegelpitsi on heegeldatud kahekordse-, üks heegelpits kolmekordse villase lõngaga.

1.6 Tehnikad

Kõik kaheksateist tekki on kootud kahelaidsetena: tekk koosneb kahest laiust. Sellest võib järeldada, et valdavalt kasutati kangastelgi, mis olid kitsamad. Kitsamat kangast on ka lihtsam

kududa või selle peale tikkida. Kõik tekid on kootud labases koes.

Seitsmeteistkümne teki tehnika on koerips, koelõngad on tihedamalt kui lõimelõngad.

Kanga kudumisel on kasutatud erinevaid sugasid, kuigi kanga materjalid on väga sarnased. Soa numbrid on 26-90, nr. 26 suga on kasutatud tekil, mis on kootud kahekordsete villaste lõngadega ja nr. 90 tekil, mille lõim ja kude on ühekordsed villased. Linase lõime ja ühekordse villase koega tekkide soa numbrid jäävad nr. 36 ja nr. 52 vahele. Suga nr. 36 on kasutaud 1 korral, nr. 40- 1 korral, 42- 3 korral, 44- 4 korral, 46- 1 korral, 48- 4 korral, 52- 4 korral.

Tekkidele võidi tikkida kõigepealt üks pool ja siis teine pool. Hiljem tekipooli kokku õmmeldes, lisati motiivid keskväljale ja teki otstesse.

Ühe teki kaks laidu on kokkuõmmeldud masinaga, ülejäänud on õmmeldud käsitsi. Teki kaks äärt on asetatud kõrvuti ja 0,2- 0,3 mm pikkuste pistete vahedega käsitsi kokkuõmmeldud.

Tikkimisel on kasutatud vars-, madal-, mähk-, hääbe- ja sõlmpisteid (vt lisa 4). Kõikidel tekkidel on kasutatud nii ühe- kui ka kaherealist varspistet. Enamus tikanditest on tikitud madalpistes seitsmel, mähkpistes kaheksal ja hääbepistes kolmel tekil.

Tikandile on vähesel määral kaunistuseks lisatud sõlmpistet neljal, laisalõnga neljal tekil, seda viimast kardniidi kinnitamiseks.

Kaheksateistkümnest tekist on üheksal tekil kasutatud tikkimise alustamiseks sõlmi, mida tänapäeval enam ei tehta.

Lõpetamisel on tikkimislõnga otsad peidetud kanga sisse, tikitud pistete alla, seda nii teki alumisele kui ka pealmisele poolele.

Kaheksateistkümnest tekist kuuel on kanditud otsad, neljal on kanditud kõik teki ääred.

Kanga värvidest on kasutatud: neljal korral sinist. Roosat, tumelillat, punast, pruuni, punase-pruuni ruudulist ühel tekil. Kõikide tekkide kandid on õmmeldud käsitsi.

Kantide laiused on 1- 4,5 cm.

Kahel tekil on otsad 1 cm laiuselt palistatud.

Tikitud tekkide äärikaunistusena on kasutatud pitse ja oma töös olen võtnud mustrikirjad eriilmelistest pitsidest, mida saab skeemipõhiselt kasutada (vt lisa 5).

Tekipitside heegeldamisel on valdavalt kasutatud heegelnõela nr. 2.

Kuuel tekil on ümberringi heegelpits, neist kolm tuniisitehnikas, kolm heegelmotiividest, ühel tekil on heegelpits teki külgedel (tekikanga külge heegeldatud).

1.7 Neolõngad, tikkimislõngad

Kasutatud on erinevaid nimetusi *loelõngad* (5, lk 46) ja (4, lk 14) , *neolõngad* (rahvasuus), *neotud lõngad* (rahvasuus). Sõna ei ole defineeritud, ei ole sõnaraamatutes. On kasutatud küll nimetust: *kirjud loelõngad* (5, lk 47). Mina kasutan oma töös sõna neolõngad.

Neolõngad on lõngad, mis on värvitud erinevat tooni värvidega, nii et üleminek ühelt toonilt teisele on märgatav. Eelnevalt on lõngaviht ära mõõdetud ja kinni seotud, vastavalt tegija soovile. Värvimist on alustatud heledamast toonist ja nii järk järgult edasi värve lisades ja lõngavihti värvinõust välja tõstes.

Pikemalt on juttu neolõngade värvimisest omaloomingulise tikitud teki juures (vt lk 23-25) , ning lisades on toodud neolõngade värvimise tööjuhised (vt lisa 6).

Uuritud tekkidest on neolõngasid kasutatud seitsmel tekil, ühel nelja erinevat, kahel kolme, ühel kahte ja kolmel ühte neolõnga. Värvitoonide pikkused on erinevatel lõngadel erinevad ja ka ühe lõnga värvimisel ei ole värvitoonid ühepikkused, need jäävad 7 kuni 15 cm vahele. Erinevaid värvitoone ühel neolõngal on neli kuni kuus.

Neolõngad on värvitud valdavalt roosade, roheline, kollaste, punaste ja siniste toonidega. Rohkem on kasutatud:

- 1) valge - heleroosa – roosa – tumeroosa – tumepunane
- 2) valge – helesinine - sinine – tumedam sinine- tumesinine
- 3) kollane – kollakas roheline – roheline – tumedam roheline- tumeroheline
- 4) helekollane – kollane – oranž – tumeoranž – punane - tumepunane

Kõikide tekkide tikkimisel on kasutatud rohelist lõnga. Rohelisi toone on erinevatel tekkidel kaks kuni kuus. Ka roosat lõnga on kasutatud kõikidel tekkidel, erinevaid toone on üks kuni neli. Valget lõnga on kasutatud kaheksateistkümnest tekist viieteistkümnelt, kollast kuueteistkümnelt, sinist kolmeteistkümnelt, tumesinist kaheteistkümnelt, helesinist üheteistkümnelt, tumepunast kümnelt, musta ja lillat seitsmel, pruuni ja beeži viiel, halli kolmel, punast kahel, ühel korral on kasutatud helepruuni, helelillat ja türkiissinist värvi lõngu.

4) Mandel, L. & Vaab, H. 2009 *Lihula lilltikand ja meistrid*. Tartumaa TT Print OÜ

5) Vunder, E. 1992 *Eesti rahvapärane taimornament tikandis*. Tallinn. Kunst.

1.8 Motiivid, lilled

Uuritud kaheksateistkümne teki kompositsioonis on märgata, et sarnased motiivid asetsevad nurkades viieteistkümnel korral, kolmel tekil on küll nurgamotiivid, kuid nad on igas nurgas erinevad. Teki külgedel asetsevate motiividega on kolmeteist ja otstes asetsevate motiividega, üksteist tekki (vt lisa 3).

Tekkide keskväljal on kujutatud: lillepotti lilledega, väiksemat või suuremat kompositsiooni lilledest, vanikut, pärga, linde, nimetähti. Kolmel tekil on kujutatud 2-4 lindu (vt fotod 1.4), kuuel tekil on kujutatud nimetähti (J ja K; L ja P; M ja K; A ja J; M ja S; A ja J) (vt fotod 1.5), üks tekk on nelja hobusepea ja nelja hobuserauaga.

Tekke vaadeldes võib järeldada, et valdavalt on sarnased motiivid neljas nurgas, kahel küljel ja kahes otsas, ning teki keskväljal on eraldi motiiv (vt lisa 3)

Iseloomulikuks pean tekitikandite graatsilist kujutamist, mis mõjub õrnalt ja filigraanselt. Tekkidel kujutatud lilled on väga fantaasiarohked ja tihti ka tundmatud või stiliseeritud. Lillede ja lehtede varred on peened ja nõtked. Palju on märgata, et lilli või lehti on kujutatud kahe või kolme kaupa. Eripäraks võib nimetada ka seda, et üks lehe pool on märgatavalt teist tooni lõngaga tikitud kui teine. Lehtede tikkimisel on kasutatud lisaks rohelistele ka roosasid toone.

Ei ole tehtud probleemi sellest, kui mõni lõng on otsa saanud, on jätkatud sarnast või teist värvi lõngaga.

Lilli ja lehti on tikitud pikkade hõredate pistetega, nii et pistete vahelt kumab tekikangas. Eriti armastatud kujundid on kibuvitsaõied (vt fotod 1.2) ja saarelehed (vt fotod 1.3), samuti linnud (vt fotod 1.4) ja nimetähed (vt fotod 1.5). Tuntuid kibuvitsaõisi on kujutatud erinevalt, aga kasutatud kuuel tekil. Saarelehti, kus üks pool on roosa, teine roheline, vahel ka kollane, on kasutatud kuuel tekil kaheksateistkümnest. Paljudel tekkidel on väiksemaid siniseõielisi lilli.

Fotod 1.2 Kibuvitsaõied erinevatelt tikitud tekkidelt

EVM E 217:19

erakogu: asub Lihulas, tabelis nr. 8

erakogu: asub Matsalu külas, tabelis nr. 1

erakogu: asub Tuudi külas, tabelis nr. 10

EVM E 217:32

Han M 700

Fotod 1.3 Saarelehed erinevatelt tikitud tekkidelt

EVM E 217:19

erakogu: asub Tuudi külas, tabelis nr. 9

Han M E 3:1

EVM E 217:32

Han M 685

erakogu: asub Järise külas, tabelis nr. 4

Fotod 1.4 Linnud erinevatelt tikitud tekkidelt

erakogu: asub Järise külas, tabelis nr. 4

erakogu: asub Järise külas, tabelis nr. 4

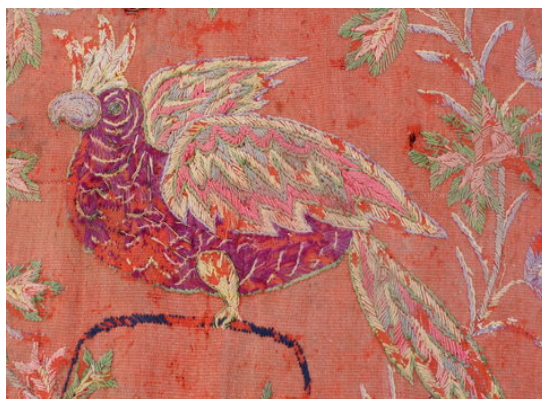
erakogu: asub Järise külas, tabelis nr. 5

Han M 685

Han M 685

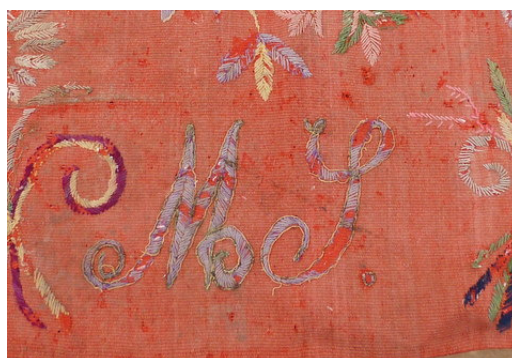

Han M 685

Fotod 1.5 Nimetähed erinevatelt tikitud tekkidelt

erakogu: asub Järise külas, tabelis nr. 4

Han M 685

Han M 700

erakogu: asub Tuudi külas, tabelis nr. 10

erakogu: asub Lihulas, tabelis nr. 8

Han M E 3:1

2. LOOMING: PUNASEPÕHJALINE MADALPISTES TIKITUD TEKK

2.1 Inspiratsioon ja kavandamine

Inspiratsiooni olen saanud kõikidest uuritud tikitud tekkidest, mis kõik on oma mustri- ja värvikujunduses kordumatud. Kindlasti soovisin ma kududa punasepõhjalise teki, kuna varasemad etnograafilised tikitud tekid olid üldjuhul punasepõhjalised. Seda värvitooni on piirkonnas peetud väga ilusaks. Minu jaoks tähendab punane kaitsevärvi.

Teki suuruseks valisin 140 x 200 cm ja kudusin kanga ühelaiisena.

Vanemad tekid on tikitud kirevavärviliste neolõngadega ja soovisin seda ka oma tekil kasutada. See nõudis põhjalikku uurimist ja katsetamist, sest sellekohast lõngavärvimise juhist kirjandusest ei leidu.

Tekile mustrit kavandades oli mulle eeskujuks Marie Mustkivi tikitud tekk (EVM E 129:12), sellelt tekilt meeldisid mulle mitmed lilled ja lehed, millest sain innustust.

Soovisin kindlasti kasutada tikandis saarelehti ja kibuvitsaõisi, mida nägin mitmetel uuritud tekkidel. Need mustrikujundid on väga iseloomulikud Lihula kandi tekkidele. Kibuvitsaõisi kasutasin veidi teisel kujul kui tavaliselt oleme harjunud tekkidel nägema. Kuna saar on tugev puu, siis saarelehe kasutamine tikandis annab ka jõudu ja tugevust tekile.

Minu sooviks oli ka lindude kujutamine tekil. Linnud on olnud inimestele olulised, nendega seondub palju legende, pärimusi ja tavasid. Lihula kandi inimestele on linnud olnud läbi aegade olulised, asub ju lähedal Matsalu Looduskaitseala oma rohkete linnuliikidega. Raamatus „Linnud rahva keeles ja meeles“ on öeldud: „Inimene tunnetas end looduse osana ja võttis lindegi nagu endasarnaseid olendeid.“ (Mägi 1969, lk 12).

Olulised olid ka pikad, nõtked varred ja väikesed sinised õied.

Teki kompositsiooni lahendasin nii, et sarnased motiivid oleksid teki neljas nurgas, kaks külgedel ja kaks otstes, nagu enamikul uuritud tekkidest (vt lisa 3).

Teki keskele paigutasin ühe tuntuma Lihula-kandi motiivi, mille ümber on ring õite ja

lehtedega, ning päripäeva ringiratast lendavad väikesed sinised linnud.

Kavandades alustasin sellest, et joonistasin valmis nurgamotiivi, paljundusmasinat ja valguslauda kasutades paigutasin nad A3 paberi nurkadesse. Seejärel joonistasin sobilikud motiivid küljele ja äärele, ning valguslaua abiga teisele küljele ja äärele. Kõige lõpuks kavandasin ja joonistasin motiivid keskväljale.

Erinevaid kavandeid joonistasin seitse, millest kaks osutusid lemmikumateks, valikut aitasid teha õppejõud ja Lihula käsitöönaised. Lõpliku valiku tegin ise, valitud kavand (vt foto 2.1).

Täiustasin veidi veel kavandit, ning lasin koopiakeskuses kavandist teha suurenduse. Kuna teki kavand oli muustrilt sümmeetriline, siis lasin suurendada A3 kavandist 1/4 ja seda 4,5 korda. Eelnevalt arvutasin, et muster mahuks tekikangale. Tänapäeva tehnikast oli palju kasu - sain mustri M 1:1-le kerge vaevaga. Tekimustrite kavandamiseks ja joonistamiseks kulus aega u 25 tundi.

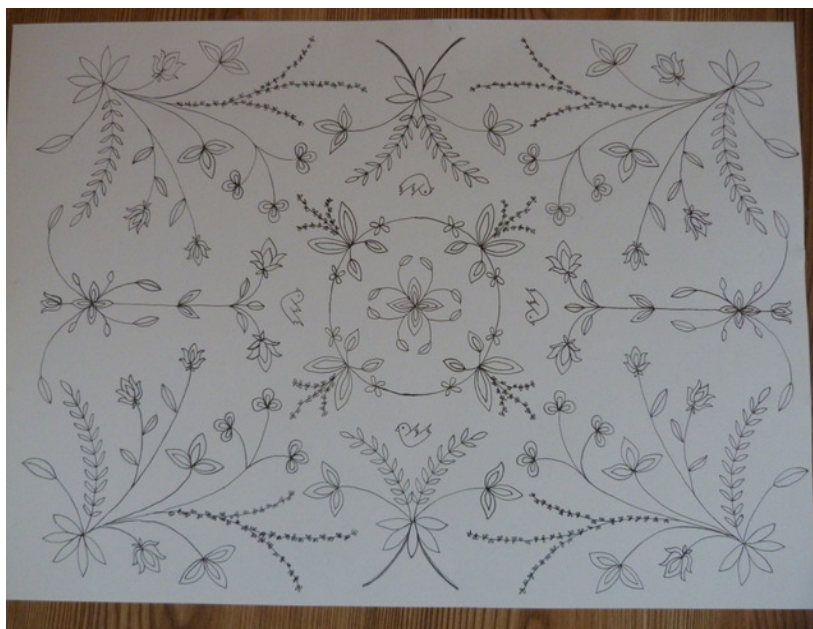

Foto 2.1 Teki kavand

Foto: Maarja Jõevee

2.2 Teki kangas

Teki aluskanga lõim on kuuekordne linane. Uurides etnograafilisi tekke, olid nende lõimed küll kahe-, kolme- ja neljakordsed, aga tunduvalt jämedamad kui tänapäeval. Selle järgi otsustasin valida jämedama ja tugevama lõime. Tekikanga kudumiseks kulus linast lõime u 500g.

Koelõnga tellisin Jõgevamaal tegutsevast ettevõttest OÜ Evilla (kahekordne punane villane lõng). Punase värvitooni valisin soojema, nagu tekil (ERM E 217:32), mitte väga erkpunase.

Punast lõnga kulus teki kudumiseks 2 kg.

Nii suurt kogust lõnga kui tekikangaks vajalik, ei julgenud ise värvima hakata. Palusin abi spetsialistilt, aga ikkagi jäi koelõnga värv ebaühtlane ja see oli näha alles siis, kui kudusin kangast. Samas vanadel etnograafilistel tekkidel oli see valdav, et tekikangas on jäänud triibuline.

Lõime käärisin ja tekikanga kudusin Rõude Kangrupesas. Tekikangas on kootud labases koes, nelja niie ja kahe tallalauaga, tehnika on koerips (vt foto 2.2). Kudumiseks valisin soa nr. 36. Algsed teki mõõtmed: 145 x 220 cm. Lõimelõngasid 522 + 2 äärelõnga, kokku 524. Lõimelõngasid käärisin kahele tekile 20 cm ette + 440 cm tekkidele + 10 cm kahe teki vahele + 35 cm taha, kokku tuli lõimelõngade pikkuseks 5,05 m. Teine tekk kooti Rõude Kangrupesale. Kui peaksin veel tekikangast kuduma, valiksin soa nr. 38 või 40, et lõngad kataks natukene paremini lõime.

Kudumisel oli probleemiks see, et poolel tekil muutusid umbes pooled lõimelõngad väga lõdvaks. Kudumise jätkamiseks pidin pinget ühtlustamiseks lõime ja lõimepoomi vahele panema liiste, pappi, ajalehti - selline tegevus aeglustas märkimisväärselt kudumiskiirust. Probleemi oleks saanud vältida, kui oleks lõime käärinud kahes patsis.

Valmis tekikanga mõõdud telgedel 140 x 220 cm, telgedelt maha võetult 137 x 216 cm, kokkutõmme laiuusest 3 cm ja pikkusest 4 cm.

Kokku kulus aega lõime käärimiseks, rakendamiseks, kudumiseks, viimistlemiseks 50 tundi.

Foto 2.2 Teki kangas telgedel

Foto: Maarja Jõevee

2.3 Tikkimislõngad, neolõngad

Enamus tikandeid eelmise sajandi alguse etnograafilistel tekkidel on tikitud kolmekordsete lõngadega, seetõttu valisin ka oma teki tikkimiseks sarnased lõngad. Valitud materjal on Läti ettevõtte SIA "LIMBAŽU TINE" toodang. Valisin need sobiva jämeduse ja hea lõngakeeru tõttu. Värvimiseks piisavalt valged ja soodsa hinnaga.

Lõngasid varusin ma enne värvimist 1,2 kg. Teadsin, et ühe teki tikkimiseks kulub u 300 g lõnga (informatsioon pärineb teki tikkijalt Maie Roosilt). Valisin kolmekordsed, mitte kahekordsed lõngad, millega on tänapäeval tekke tikitud, siis pidin algselt arvestama veidi suurema kogusega. Samuti ei teadnud ju täpselt, kui palju ühte või teist värvi lõnga kulub.

Enne teki tikkimislõngade värvimist olin ma teinud proovivärvimised ja nende lõngadega ka tikkinud. Lõngade värvimisel kasutasin ettevõtte „Pilvelambad“ villase lõnga värve.

Kuna uuritud tekkidel olid neolõngadeks valdavalt valge-roosa-tumepunane, valge-sinine-tumesinine, valge-roheline-tumeroheline ja kollane-roheline-tumeroheline, siis otsustasin traditsiooniliste värvilahenduste kasuks.

Selleks, et hakata lõngu värvima, pidin lõngavihid kerima keradeks ja siis uuesti vihti, sest vihid ei olnud sobiva pikkusega. Värvitava lõngavihi pikkuseks mõõtsin 50 cm (ümbermõõt 1 m) ja kaaluks 35g. Läbi eelnevate katsetuste nägin, et kui lõngaviht on liiga paks, ei värvu ta korralikult.

Etnograafilistel tekkidel olid neolõnga värvitoonide pikkused: 7-15 cm. Otsustasin värvida lõngad nii, et iga värvitooni on 10 cm. Võtsin lõngavihi, pesin ta eelnevalt (kui oleks sidumised teinud enne pesemist siis võivad väljamõõdetud vahed nihkuda), panin lauale, mõõtsin ja jagasin kümneks võrdseks osaks. Järgmisena sidusin linase niidiga mõõdetud kohtadelt - mitte väga tugevalt, et värv imbuks ka seotud kohtadele (vt foto 2.3).

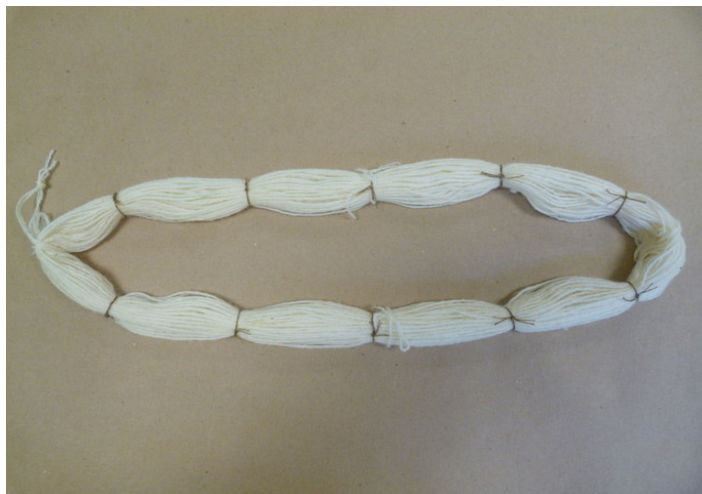

Foto 2.3 Seotud lõngaviht

Foto: Maarja Jõevee

Sidusin valmis neli vihti, mida värvida ja nii iga värviga. Lisaks neolõngadele värvisin ka iga värvitooniga 30-45 g ühevärvilist lõnga.

Värvimist alustasin kõige heledama värviga. Asetasin vihi värvilahusesse nii, et kõige ülemine osa jäi värvilahusest välja ja viis jagatud osa värvilahusesse. Kui tundus, et lõng on piisavalt värvunud, tõstsin ta välja ja võtsin järgmise vihi (toimisin nii kõigi neljaga). Seejärel värvisin värvilahuses ühevärvilist lõnga. Kui see oli tehtud, siis lisasin uut värvilahust ja kõik kordus - kuni kõige tumedama toonini välja, viies erinevat tooni värvilahuses (vt foto 2.4).

Erinevate toonide puhul hoidsin lõngavihti lahuses 5 sekundit kuni 6 minutit.

Neolõngade värvimise tööjuhendid on ka lisades (vt lisa 6).

Foto 2.4 Värvitud neolõngad

Foto: Maarja Jõevee

Peale värvimist loputasin lõngad jahedas vees ja panin vee ja äädikalahusega pliidile ning kuumutasin, et värv korralikult kinnituks (vt foto 2.5). Raamatus „Eesti rahvavaibad“ on kirjutatud: Värv kinnitussvahenditena kasutati aurutamist keeva veepaja kohal ja kiiret kuivatamist soojas kohas, näiteks kerisel „paane peal“, ahjulael jne. (Kuma 1976, lk 7).

Foto 2.5 Värvide kinnitamine

Foto: Maarja Jõevee

Lisaks neolõngale sain iga värvimisega ka neli tooni ühevärvilist lõnga, et tikandisse saaks kirevärvilistele neolõngade kõrvale ka rahulikumat ühevärvilist pinda.

Oma teki tikandis kasutasin: valge-roheline-tumeroheline neolõng 30 g, kollane-roheline-tumeroheline neolõng 71 g, valge-sinine-tumesinine neolõng 40 g, valge-roosa-tumepunane neolõng 47 g. Lisaks veel: helerohelist 13 g, rohelist 20 g, tumedamat rohelist 9 g, tumerohelist 12 g, heleroosat 2 g, erkroosat 15 g, tumeroosat 17g, tumepunast 2g.

Kokku kulus teki tikkimiseks 222g lõngu. Olin arvestanud tunduvalt suurema kogusega aga lõngu kulus vähem kindlasti ka sellepärast, et tikkisin teki madalpistes, mitte mähkpistes. Tikkimisest jäi lõngajääke 57 g, mis on suur kogus ja annab mõtteainet, kuidas neid jääke võiks kasutada (näiteks viltimise või mõne õmblustöö juures).

Lõngade kerimisele, pesemisele, mõõtmisele, sidumisele ja värvimisele kulus aega u 30 tundi.

2.4 Mustri kangale kandmine

Eelnevalt oli juba olemas 1/4 teki mustrist mõõtkavas 1:1, mis oli paberil. Võtsin kile, mis oli samuti 1/4 teki suurusest, kinnitasin nõöpnõeltega paberile ja joonistasin veekindla markeriga mustri piirjooned kilele (vt foto 2.6). Suurendasin joonistades veidi saarelehe lehti ja jätsin ära keskvälja väikesed õrnad oksad, ülejäänud motiivid sobisid.

Foto 2.6 Mustri joonistamine kilele Foto: Maarja Jõevee

Kui kogu muster oli kilele joonistatud, võtsin terava otsaga sukanõela, teeküünla ja pehmema rätiku (tuleb arvestada, et tahmane nõel määrab rätikut), et hakata kilel olevat mustrit mööda

jooni augutama. Selleks asetasin kile rätikule, ajasin nõela kuumaks ja mööda mustri piirjooni vajutasin kilesse augud u 3 mm vahedega.

Nõela hoidsin küünla kohal u 5 sek ja siis sain teha u 20 auku ja nii see kordus kuni kogu muster oli augutatud (vt foto 2.7). Tuleb arvestada, et nõel võib kuumaks minna ja ka käsi väsib, hea oleks vajalikud näpud mitmekordse plaastriga kinni teipida. Mustri augutamine kilesse võttis aega u 4 tundi.

Foto 2.7 Mustri augutamine

Foto: Maarja Jõevee

Järgmisena pesin kile svammi ja nõudepesuvahendiga, et üleliigne marker ja tahm ei rikuks teki kangast. Seejärel mõõtsin ja joonisin seebitükiga tekikanga neljaks, sest mustrikile oli 1/4 tekist. Kinnitasin korralikult nõöpnõeltega kile tekikangale ja mustri pealekandmiseks kasutasin habemeajamiskreemi „Nivea“. Väikeste ringjate liigutustega surusin kreemi läbi kileaukude tekikangale (vt foto 2.8). Kui osa mustrist on tekile kantud, siis tuleb kile pesta, kuivatada ja asetada teise nurga teistpidi ja nii kogu teki ulatuses. Mina kandsin küll algselt pool mustrist ja siis kui pool tekki oli tikitud, teise poole (aga võib ka kohe tervele tekile mustri peale kanda, see ei kulu kergesti maha).

Peale mustri kangale kandmist, peaks see seisma umbes 12 tundi – siis kuivab kreem korralikult kuivaks. Mustri paigutamine, kangale kandmine, kile pesemine ja kuivatamine võttis kokku aega umbes 8 tundi.

Foto 2.8 Mustri kandmine kangale Foto: Maarja Jõevee

2.5 Teki tikkimine

Enne tikkimist tegin valiku värvitud lõngadest, mis lõngasid ma kasutan ja mis värvi ühe või teise lille ja lehe tegin. Teki tikkisin ma raamil, mille ise leiutasin siidimaali raamist (vt foto 2.9). Lillede ja lehtede varred tikkisin enne teki raamile panekut - nii saab tunduvalt kiiremini. Kui varred olid tikitud, siis kinnitasin teki raamile.

Foto 2.9 Tekk tikkimisraamil Foto: Maarja Jõevee

Teki üks ots on keeratud ümber raami, nõela ja linase niidiga kinnitatud. Teine ots on rullis ümber pulga ja otstest kinnitatud lihtsalt raami külge. Et tekk pingul oleks, on raami teise külje peale pandud liist, mis on otstest kruvidega kinnitatud. Tekk on pingul tänu peenikestele naeltele. Kui tekki pingutada ja naelu lüüa, on vaja abikäsi - üks hoiab tekki pingul ja teine lööb naelad

(umbes 10 cm vahedega). Kõige lõpuks tuleb tekki pingutada külgedelt, seda tegin nõela ja linase niidiga. Kinnitasin teki raami külgedele, samal ajal ise tekki pingutades.

Minu (siidimaali) raami mõõtmed on 48 x 170, sisemõõt 38 x 160. Raam võiks olla ka veidi laiem, näiteks 50 cm, aga mitte rohkem, sest kaugemalt ei ulata tikkima. Kuna tekikangas on tunduvalt paksem kui siid, siis minu raam ka lagunes. Et saaks edasi töötada, tuli panna raami nurkadesse metallist nurgad, mis sai kinnitatud kruvidega.

Teki koos raamiga paigutasin kapi ja tugitooli vahele, kuna see kõrgus oli tikkimiseks parim. Istumiseks kontoritool, mida sai vajadusel kõrgemale ja madalamale lasta või lisada veel istumise alla padi.

Kui umbes 30 cm tekst oli tikitud, peab külgedelt niidid lahti päästma, liistu ära võtma (naelte väljatõmbamiseks kasutasin näpitsaid) ja tekki kerima ümber ühe raami külje nii, et ette tuleks uus osa tikandist. Seejärel tuleb uuesti kinnitada liist ja tekk külgedelt.

Kuna minu teki tikandi pikkus oli 185 cm, siis poole teki tikkimiseks pidi edasi liigutama tekki raamil 3 korda.

Kui hakkasin tikkima teist teki poolt, siis kinnitasin raami külge teise teki otsa ja kõik kordus. Pulga ümber rullis olnud tekki sai kerge vaevaga lahti võtta ja vaadata juba tikitud tikandist pistete suunda või värvitoone, mida olin kasutanud.

Teki tikkimisel kasutasin: vars-, madal- ja linnusilmapisteid (vt lisa 4).

Lõngaotsad nii alustades kui ka lõpetades peitsin kanga sisse, tegin seda kanga pealmisel poolel.

Varspisteid tikkisin vasakult paremale ja on oluline jälgida lõnga keerdu. Tikitakse keeru vastassuunas, sest muidu läheb lõngakeerd lahti ja piste muutub ebaühtlaseks (Laanpere & Raidla 1989, lk 29).

Varspistetest kasutasin nii ühe- kui ka kaherealist varspistet. Kaherealist varspistet tikin mõtteliselt mööda kahte joont nii, et nõela pistan kangasse pistepikkuse võrra kaugemalt alumise joone peal ja välja ülemisel joonel eelmise piste lõpust veidi kõrgemal, lõng on nõelast allpool. Üherealist varspistet tikin mööda ühte joont.

Madalpisteid tikkides pidin jälgima, et iga piste vahele jääks „õhku“, et iga piste jääks näha ja lõngad ei jääks üksteise peale. Kui kangas oli raamil pingul, siis olid pisted veidi hõredamad. Raamilt võttes tõmbas aga ka kangas veidi kokku ning selle tulemusena mõjus tikand liiga tihedana. Edaspidi raamil tikkides tean sellega arvestada.

Linnusilma pisteid kasutasin nii, kuidas tikkija Saima Mägi mulle näitas - kõigepealt tegin väiksema linnusilmapiste ja siis selle ümber suurema, jääb ilus õiekene, mis oleks nagu seest täidetud.

Kui oli vaja tikkida ühesuguseid lehti või õisi, siis mõõtsin kui palju lõnga kulub ja lõikasin

enne tikkimist valmis vajaliku pikkusega lõngajupid. Nii oli mugav tikkida (lõng ei olnud liiga pikk) ja materjali kadu oli ka väiksem.

Raamil tikkisin üldjuhul nii, et parem käsi oli kanga peal ja vasak käsi kanga all. Vahest tegin ka vastupidi, aga seda oli harva.

Kuna tekikangas oli paks ja tugev, kasutasin ka aeg-ajalt sõrmkübarat, mõnel korral läks vaja ka näpitsate abi. Tikkimiseks kasutasin parajalt pikka, terava otsa ja sobiliku jämedusega sukanõela, liiga jämeda nõelaga oleks olnud väga raske paksust kangast läbi tikkida.

Lõngaotste lõikamiseks kasutasin väikeseid kääre. Kui mustrit ei olnud märgata, siis kasutasin joonistamiseks valget pliiatsit (vt foto 2.10).

Teki tikkimiseks kulus aega u 140 tundi, selle aja sees on ka harutamise ja uuesti tikkimise aeg, kui miski ei sobinud, seda õnneks ei olnud küll palju.

Foto 2.10 Tikkimiseks vajalikud vahendid Foto: Maarja Jõevee

2.6 Viimistlemine

Teki raamilt ära võtnud, kontrollisin üle töö alumise poole. Vahest juhtus nii, et lõnga oli väga täpselt ja lõngaotsi oli võimatu raamil kanga sisse peita - siis peitsin otsad alles siis, kui olin töö raamilt võtnud.

Raamil tikkides ei näe ju töö alumist külge. Juhtus vist ainult korra, et ma tegin madalpiste asemel mähkpiste ja mõnel korral oli väike lõngaaas jäänud töö tagumisele poolele.

Puhastasin pistete alt nähtavale jäänud habemeajamiskreemi jäljed nõela otsa ja niiske švammiga.

Palistasin teki otsad, kõigepealt 1 cm laiuselt ja siis 6 cm laiuselt, kinnitasin punase niidi ja väikeste pistetega.

Tegin punasest kahekordsest teki lõngast neljakordsed keerupaelad, mis kinnitasin teki külge punase niidi ja väikeste pistetega.

Aurutasin ja pressisin läbi niiske lapi tekki pahemalt poolelt.

Valmis tekist pilt (vt foto 2.11). Kokku kulus aega teki viimistlemiseks u 10 tundi.

Foto 2.11 Tikitud tekk

Foto: Maarja Jõevee

3. ETNOGRAAFILISE TIKITUD TEKI VALMISTAMISÕPETUS

LIISU VIITOLI TEKI JÄRGI

3.1 Tikitud etnograafiline saanitekk

Erakogus asuv 100-aastane neolõngadega tikitud tekk on huvitava motiivistiku- ja väga rikkaliku koloriidiga ning iseloomulik Lihulast pärit punasepõhjalistele tekkidele. Seetõttu valisingi mustrikoopiaks Liisu Viitoli poolt tehtud teki ja pakun huvilistele valmistamisõpetust.

Foto 3.1 Liisu Viitoli tikitud tekk

Foto: Maarja Jõevee

Teki on tikkinud Liisu Viitol (u 1850- 1930), kes elas Oki talu saunas, Järise külas, Lihula kihelkonnas. Liisu elatus käsitöö tegemisest ja tekkide tikkimisest.

Tekil on nimetähed J ja K, mis näitab, et Liisu tikkis selle Oki talu peretütar Juuli Kruuskopile. Liisu õpetas tikkimist arvatavasti ka peretütrele. Tekk on valmistatud u 1910-1920. aastatel (vt foto 3.1).

Hetkel asub tikitud tekk Oki talus Järise külas ja kuulub Urve Järvele, kellele oli Juuli Kruuskop vanatädi. Tekk on olnud kogu aeg ühes ja samas talus. Seda hoiti erilise hoolega ja kasutati väga harva. Teki seisukord on hetkel väga hea.

Kanga materjal ja tehnika: Etnograafilise teki lõim on kolmekordne linane niit (hea keeruga ja jämedam) ja sissekude ühekordne villane lõng. Rakenduseks kasutatud koeripsi ja tekk on kahelaidne. Kudumiseks on kasutatud suga nr. 52. Kanga värvus: erkpunane.

Mõõdud: pikkus 128cm, laius 118cm (59 + 59).

Teki tikand: Enamus tikandist on tikitud kolmekordsete villaste lõngadega, mõnes üksikus kohas on kasutatud ka kahekordset lõnga. Teki kaunistamiseks on kasutatud veidi ka kardniiti. Enamus tikandist on madal- ja varspistes, veidi on kasutatud ka mähkpistet.

Tikandi lõngad: Heleroheline, tumeroheline, helekollane, tumekollane, erkroosa, valge, sinine, must. Lisaks ühevärvilistele lõngadele on kasutatud kolme erinevat neolõnga:

1) neolõng: helekollane 7- 8 cm, tumekollane 8 cm, oranž 7- 8 cm, tumeoranž 8- 9 cm, punane 8- 9 cm, tumepunane 10 cm.

2) neolõng: valge 7- 8 cm, heleroosa 8- 9 cm, roosa 10 cm, punane 8 cm, tumepunane 7- 8 cm.

3) neolõng: valge 7- 8 cm, helesinine I 8 cm, helesinine II 8 cm, sinine I 8 cm, sinine II 8 cm, tumesinine 8 cm. Neolõngade värvimise tehnoloogia (vt Lisa 6).

Kirjeldus: Teki keskväljal on pulgal istuvad kaks sarnast lindu ning nimetähed J ja K. Ka teki parempoolses alumises nurgas on tikitud lind, kes meenutab kukke. Teki igas neljas nurgas on erinevad tundmatud ja fantaasiarohked lillekompositsioonid. Erinevates nurkades on kasutatud sarnaseid tundmatuid taimi. Taimede varred on pikad ja looklevad. Ühe taime tikkimisel on kasutatud paljude erinevate värvitoonidega lõngu ja nii enamus taimede puhul.

3.2 Teki valmistamisõpetus

Teki põhi kududa labase kangarakendusega (koerips) soaga nr 48-52 (vt joon. 3.1). Kasutada sobiks naturaalselt linast neljakordset lõime (vanemate tekkide lõimed on tunduvalt jämedamad

kui tänapäeval) ja ühekordset punast villast lõnga. Teki suurusel lähtuvalt kulub lõimeks 350-450 g linast niiti ja sissekudumiseks 1,3 kg villast lõnga.

Teise võimalusena võib tekikanga kududa ka kahekordsete villaste lõngadega, sel juhul kuluks lõnga 1,3-1,5 kg ja suga soovitatavalt nr 40-45. Kuna tänapäeval on kangasteljed laiemad, võib kududa tekipõhja ühelajdsena.

Mustri kangale kandmine:

- Kuna tekimuster on kõikides nurkades erinev, siis joonista muster kogu ulatuses kilele veekindla markeriga.
- Aseta lauale mitmekordset pehmem kangas või rätik ning sellele mustrikile.
- Kuumuta küünlaleegis terava otsaga jämedamat nõela u 5 sekundit ja siis auguta kile mööda mustri piirjooni 3 mm vahedega. Kui nõel jahtub, kuumuta jälle ja korda tegevust.
- Kui muster on augutatud, siis pese kile nõudepesuvahendi ja švammiga, et üleliigne marker ja tahm ei määriks tekikangast.
- Paiguta kuivatatud mustrikile tekikangale ning kinnita korralikult nõõpnõeltega.
- Kasutades habemeajamiskreemi kanna muster väikeste ringjate liigutustega läbi kile kangale. Aeg-ajalt kontrollides, kas muster on piisavalt nähtav.
- Kui muster on kangale kantud, pese kile (seda saab korduvalt kasutada) ja lase mustril kuivada u 12 tundi.

Teki tikkimine:

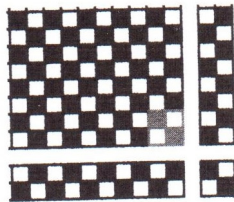
- Tikkimist alustades ja lõpetades peida lõngaotsad kanga sisse.
- Tiki varspistetega olev tikand (vt joon. 3.2).
- Tiki üle tekile kantud mustri joonte. Lihula kandi tikandile on iseloomulikud pikad ja hõredad pisted (tikandi vahelt võib kumada tekikangast).
- Kinnita tekk raamile (vt foto 2.5) ja tiki madalpistetega olev tikand (vt joon. 3.2).

Teki viimistlemine:

- Kontrolli üle teki tagumine pool, peida lõngaotsad, kui neid on välja jäänud.
- Aseta tekk lauale ja eemalda üleliigne habemeajamiskreem nõelaotsa ja niiske švammiga.
- Auruta tekki pahemalt poolt läbi niiske riide.
- Viimistle teki otsad, kandi punase puuvillase kangaga, või palista vastavalt soovile.

Lisades on toodud teki mustrijoonis M 1:1 , värvi ja pistete näidis ühest tekinurgast A3 paberil, foto tekist ja värvikaart vajalike värvitoonidega (vt lisa 7).

Kanga rakendus:

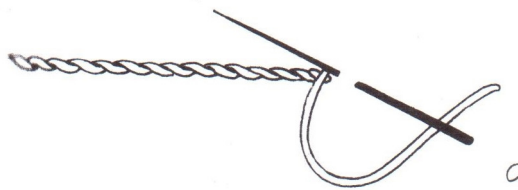

Joonis 3.1 Kanga rakendus (Allikas: Kelpman 1998, lk 26)

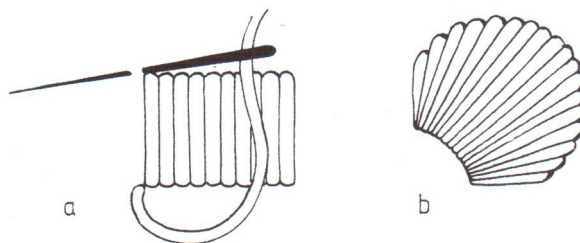
Labase kanga kudumiseks on vaja kahte niit ja kahte tallalauda, kui suga on tihe ja lõim peenike, võib kududa ka nelja niiega, lõime võib niietada järjestiselt või nurkselt (Kelpman 1998, lk 26).

Tikkimispisted:

Varspiste

Madalpiste

Joonis 3.2 Tikkimispisted (Allikas: Laanpere & Raidla 1989, lk 27-29)

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli põhjalikumalt uurida Lihula ja ümbruskonna külade etnograafilisi punasepõhjalisi madalpistes tikitud tekke, mille dekooriks on lilled ja mis on valmistatud 1900 -1940 a. Sellel ajastul oli teki omamine iga pere uhkuse asi ning jõukuse näitaja.

Töö koosneb kolmest omavahel seotud osast. Töö esimeses osas on ülevaade Lihula kandi etnograafiliste tekkide ajaloost ja legendidest, mis annab teavet tekkide valmistamisest ja kasutamisest.

Etnograafilised tekid erakogudest (8) ja muuseumitest (8), on paigutatud töös kogude järgi tabelitesse. Vajadusel saab kogutuid andmeid kasutada põhjalikumal uurimisel ja analüüsimisel.

Kaheksateistkümne uuritud teki võrdlusena saab ülevaate kasutatud materjalidest ja tehnoloogiast, samuti motiividest ja eelistatud värvikasutusest. Uurimus on inspiratsiooniks tänapäevaste tekstiilide kujundamisel või taasloomisel.

Kõikide uuritud tekkide kangavärvi oli erkpunane või punane. Enamus tekkidest olid kootud kahe- või kolmekordse linase lõime ja ühekordse villase lõngaga, tehnikaks koerips. Kõik uuritud tekid olid kootud kahelaidsetena. Valimikust üheksa on nimetatud sõidu/saanitekkideks ja üheksa vooditekkideks. Sõidutekkide mõõdud on: pikkus 118-146cm, laius 103-126cm, vooditekkide mõõdud on: pikkus 158-195cm, laius 110-140cm.

Seitsmel tekil oli kasutatud äärikaunistusena ääreprints, millest kolm tuniistehnikas ja kolm heegelmotiividega ning üks hegelääriseiga. Koostatud on ka tööjuhised etnograafiliste heegelpitside valmistamiseks.

Töö teises osas kirjeldan omaloomingulise teki valmimisprotsessi kavandamisest kuni viimistlemiseni. Jagan soovitusi ja näpunäiteid, mis lihtsustavad tööd teki tikkimisel. Joonistasin seitse kavandit, mida saab soovi korral kasutada tekkide tikkimisel.

Väga oluliseks oma töö osaks pean neolõngade värvimise tehnoloogia uurimist, katsetamist ja tööjuhendite koostamist.

Töö kolmandas osas on metoodiline materjal ühe koopiategi tikkimiseks alates mustrist, lõngavärvidest kuni viimistluseni.

Tikitud tekkide funktsioon ja kasutusviis on ajas muutunud, kuid nende ilu saame oma kodudes ikka eksponeerida, väärtustades selle kaudu kohalikke traditsioone.

Uurimuse kaudu hindan rohkem Lihula ja selle ümbruskonna pärandit tervikuna, oskan seda kasutada inspiratsioonina uute tekstiilide loomisel. Oluline on ka uuritud materjali jagada kohalike käsitööhuviliste- ja põhikooli õpilastega.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

Kõresaar, E. Vaip - teki muodi asi. Etnoloogiline esemeuurimus. Tartu. Triip trükikoda.

Vunder, E. 1992 Eesti rahvapärane taimornament tikandis. Tallinn. Kunst.

Kuma, H. 1976 Eesti rahvavaibad. Tallinn. Kunst.

Õunapuu, P. 2003 Eesti pulm. Tallinn. Tänapäev.

Kalits, V. 1988 Eesti pulmad. Tallinn. Eesti raamat.

Mandel, L. & Vaab, H. 2009 Lihula lilltikand ja meistrid. Tartumaa. TT Print OÜ.

Laanpere, L. & Raidla, H. 1989 Tikkimine. Tallinn. Valgus.

Mäger, M. 1969 Linnud rahva keeles ja meeles. Tallinn. Eesti raamat.

Kelpman, M. 1998 Kangakudumine. Tallinn. Koolibri.

www.muis.ee

www.erm.ee

www.vaibad.erm.ee

www.maaamet.ee

KASUTATUD LÜHENDID

ERM - Eesti Rahvamuuseum

EVM - Eesti Vabaõhumuuseum

ETDM – Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum

Han M – Hanila August Tambergi nimeline muuseum

LISAD

Lisa 1 Punasepõhjalised tikitud tekid erakogudes ja muuseumides

Tabel 1 Erakogud

Jrk. nr.	Nimetus	Kihelkond, küla	Omanik, asukoht	Tikkija, valmistamise aeg	Mõõdud
1.	Vooditekk	Lihula	Ilme Figol Matsalu k., Lihula v.	Liisa Ots 1910-1920	190 x 134
2.	Tekk	Lihula	Kaido Saak Lihula	Ei ole teada 1920-1930	180 x 138
3.	Sõidutekk, saanitekk	Lihula, Järise	Eda Aavik Kasari k., Lihula v.	Liisa Ristikivi u. 1920	129 x 108
4.	Sõidutekk, saanitekk	Lihula, Järise	Urve Järv Järise k., Lihula v.	Liisu Viitol 1910-1920	128 x 118
5.	Vooditekk	Lihula, Järise	Urve Järv Järise k., Lihula v.	Juuli Kruuskop 1910-1920	186 x 136
6.	Tekk, sõidutekk	Lihula, Metsküla	Aime Vald Metsküla k., Lihula v.	Salme Vald 1930-1935	142 x 116
7.	Tekk, vooditekk	Hanila, Kukeranna	Kaie Raudkivi Lihula	Katta Multrom u. 1930	183 x 140
8.	Tekk, vooditekk	Hanila, Massu	Kaie Raudkivi Lihula	Liisu Perri u. 1930	184 x 120
9.	Tekk, vooditekk	Lihula	Kristiina Mägi Tuudi k. Lihula v.	Ei ole teada 1910-1920	195 x 132
10.	Vooditekk	Lihula	Meida Radiko Tuudi k. Lihula v.	Ei ole teada 1920-1930	175 x 134

Tabel 2 Hanila Muuseum (Han M)

Jrk. nr.	Nimetus	Kihelkond, küla	Muuseumi nr.	Tikkija, valmistamise aeg	Mõõdud
1.	Saanitekk, pulmatekk	Kirbla	700	Ei ole teada u. 1900-1920	126 x 110
2.	Tekk, sõidutekk	Kirbla	E 3:1	Ei ole teada u. 1900-1920	135 x 103
3.	Tekk, sõidutekk	Hanila	685	Ei ole teada u. 1900-1920	118 x 108

Tabel 3 Eesti Rahva Muuseum (ERM)

Jrk. nr.	Nimetus	Kihelkond, küla	Muuseumi nr.	Tikkija, valmistamise aeg	Mõõdud
1.	Tekk, vooditekk	Lihula, Alaküla	A 698:120	Ei ole teada Ei ole teada	182 x 154
2.	Tekk, vooditekk	Lihula, Kirikuküla	A 681:15	Leena Raudkivi u.1930	199 x 154
3.	Tekk	Lihula,	A 949:16	Lind Ei ole teada	181 x 120
4.	Vaip	Lihula	A 621:17	Ei ole teada Ei ole teada	138 x 112
5.	Tekk	Lihula, Tuudi	A 949:18	Ei ole teada Ei ole teada	180 x 120
6.	Tekk	Lihula, Äärenurga	979-9	Ei ole teada 19-20 saj. vahetus	171 x 150
7.	Vaip, sõidutekk	Kirbla, Võhma	A 617:20	Mari Hiiepuu Ei ole teada	138 x 104
8.	Tekk, vooditekk	Karuse, Meelva	A 698:98	Liisu Lukk 20 saj. algus	190 x 140
9.	Tekk, vooditekk	Karuse, Massu	A 698:24	Viio Hannok 20 saj. algus	174 x 110

Tabel 4 Eesti Tarbekunsti ja Disainimuuseum (ETDM)

Jrk. nr.	Nimetus	Kihelkond, küla	Muuseumi nr.	Tikkija, valmistamise aeg	Mõõdud
1.	Tekk	Lihula, Tuudi	R 5490 15715 j Te	Elisabeth Kaasik 20 saj. algus	186 x 124
2.	Tekk	Lihula	R 5134 14495 j Te	Maret Riis 20 saj. algus	184 x 132
3.	Tekk	Lihula	R 5194 14594 j Te	Salme Aruots 20 saj. algus	202 X 13
4.	Tekk	Lihula, Tuudi	R 5132 14493 j Te	Juuli Paas 20 saj. algus	190 x 137

Tabel 5 Eesti Vabaõhumuuseum (EVM)

Jrk. nr.	Nimetus	Kihelkond, küla	Muuseumi nr.	Tikkija, valmistamise aeg	Mõõdud
1.	Tekk, roosiline tekk	Kirbla	E 217:32	Marie Mustkivi u. 1900	158 x 110
2.	Tekk	Kirbla	E 217:19	Marie Mustkivi u. 1900	185 x 124
3.	Sõidutekk	Kirbla	E 129:12	Adele Mustkivi u. 1903	135 x 126
4.	Saanitekk	Kirbla	E 172:55	Marie Tuul u. 1915	125 x 126
5.	Tekk, saanitekk	Lihula, Kirikuküla	E 240:3	Marie Iidel u. 1910	146 x 118

Lisa 2 Etnograafiliste tekkide kirjeldused

1. Nimetus: Vooditekk.

Koht: Lihula khk.

Valmistamise aeg: 1910-1920 a.

Valmistaja: Liisa Ots (1873-1962).

Suurus: 190 X 134 (67+67) + pits 6 cm.

Värvus: erkpunane.

Suga: nr 44.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, madal- ja ristpiste.

Tikandi värvid: neli erinevat rohelist, valge,
helesinine, tumesinine, kaks erinevat roosat,
kollane, sinepikollane, tumepunane,
üks neolõng: (valge- roosa- helepunane-
punane- tumepunane).

Teki pits: tuniisipits kahe ruudurea ja

ühe kolmnurkade reaga, pitsi äärel on kinnissilmused ja pikood.

Pits on õmmeldud käsitsi niidiga teki külge.

Materjaliks: roosa, roheline, tumepunane ja kollane kahekordne villane lõng.

Kirjeldus: Teki nurkades neli suuremat ühesugust motiivi, külgedel kaks suuremat ühesugust motiivi, teki keskväljal lillepott erinevatest lilledest koosneva kompositsiooniga, veel on tekil neli väiksemat lillekompositsiooni ja kaks suuremat üksikut lille.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase kahekordse villase lõngaga .

Seisukord: Tekis 12 pisikest auku, pits on veidi katki 10 kohast, tikand veidi kulunud, pits on teki küljest lahti (4, 10, 12 cm), tekk ei ole pleekinud, veidi määrdunud. Seisukord: hea.

Legend: Tikkija Liisa Ots oli taluteenija erinevates Läänemaa taludes, täpselt ei ole teada, kus ta selle teki tikkis. On teada, et Liisa on tikkinud mitmeid tekke.

Teki omanik: Milvi Kumm, tekki hoiab Ilme Figol. (Liisa Ots oli Milvi Kummi tädi)

Asukoht: Põlluääre talu Matsalu küla Lihula vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

2. Nimetus: Tekk.

Koht: Lihula khk.

Valmistamise aeg: 1920-1930 a.

Valmistaja: Ei ole teada.

Suurus: 180 X 138 (69+69).

Värvus: erkpunane.

Suga: nr 36.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars- ja madalpiste.

Tikandi värvid: kolm erinevat rohelist
(külmad, sinakasrohelised), valge,
helesinine, tumesinine, kaks erinevat roosat,
tumeapunane, kolm sarnast tooni punast.

Ei ole kasutatud neutud lõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki nurkades neli suuremat ühesugust motiivi, külgedel kaks suuremat
sarnast motiivi. Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase niidiga.

Seisukord: Tekis on augud: (4 X 5 cm), põimitud kolmekordse punase lõngaga ja
(1 X 1 cm) see ei ole parandatud. Tikand on väga kulunud, teki kangas veidi määrdunud,
keskmist õmblust parandatud mitmel korral. Seisukord: rahuldav.

Legend: On teada, et teki eelmine omanik lasi tekki pesumajas pesta, sellest ka teki tikandi
halb seisund.

Teki omanik: Kaido Saak, kes ostis teki Haapsalus.

(kellelt ja mis hinnaga omanik ei avalikusta).

Asukoht: Lihula Antiigipood Lihula Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

3. Nimetus: Sõidutekk, saanitekk.

Koht: Lihula khk. Järise küla Järva talu

Valmistamise aeg: u.1920 a.

Valmistaja: Liisa Ristikivi

Suurus: 129 X 108 (54+54) + pits 6 cm.

Värvus: tumedam punane.

Suga: 42.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, madal-, mähk- ja
sõlmpiste.

Tikandi värvid: neli erinevat rohelist,
helesinine, sinine, kolm erinevat roosat,
kaks erinevat kollast, beež; pruunikaspunane,

üks neolõng: (helepunane- punane- tumepunane- mustjas punane- must).

Teki pits: Heegeldatud motiividest, kordamööda punane ja roosa motiiv. Motiivide alumine
äär on ühendatud rohelse ja ülemineäär kollase lõngaga. Pitsi heegeldamisel on kasutatud:
õhksilmuseid, kinnissilmuseid, kahe- ja kolmekordseid sambaid, pikood.

Pits on õmmeldud käsitsi niidiga teki külge.

Kirjeldus: Teki nurkades neli suuremat ühesugust motiivi, külgedel kaks ühesugust
motiivi, teki keskväljal erinevatest lilledest koosnev kompositsioon.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase kahekordse villase lõngaga.

Seisukord: Teki kangas on pisikesi auke ja üks 5 cm. lõhe. Teki pits on osaliselt katki ja
osaliselt parandatud. Tikandis on roheline lõng osaliselt katki ja lahti, tekk ei ole pleekinud.
Seisukord: hea.

Legend: Teki omanik Eda Aavik, kes sai teki pudeli konjaki ja paki kohvi eest, eelmiselt
omanikult Eve Laoselt, kes oli öelnud, mis ta kodus niisama seisab, las saab see, kes
tikkimisega tegeleb.

Teki omanik: Eda Aavik.

Asukoht: Lodjaotsa talu Kasari küla Lihula vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

4. Nimetus: Sõidutekk, saanitekk.

Koht: Lihula khk. Järise küla.

Valmistamise aeg: 1910-1920 a.

Valmistaja: Liisu Viitol (u. 1860-1944).

Suurus: 128 X 118 (59+59).

Värvus: punane.

Suga: nr 52.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane,
kude ühekordne villane.

Tikand: enamuse kolmekordsed villased lõngad,
veidi ka kahekordseid villaseid lõngu ja
kardniiti (metallniiti).

Tikandi pisted: vars-, madal- ja mähkpiste,
laisalõng.

Tikandivärvid: heleroheline, tumeroheline,
valge, sinine, roosa, helekollane, tumekollane, must,
kolm erinevat neolõnga: I (valge- heleroosa- roosa- punane- tumepunane),
II (helekollane- kollane- oranž- tumeoranž- tumepunane- hästi tumepunane),
III (helesinine- tumedam helesinine- sinine- tumesinine- hästi tumesinine).

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Tekil on väga huvitav motiivistik, ei ole sarnaseid motiive nurkades, samas on eristatavad nurgamotiivid. Teki keskvaljal on nimetähed J ja K, ning kaks lindu, teki parempoolses nurgas on ka lind. Tekil on kujutatud palju erinevaid, tundmatuid ja fantaasierohkeid taimi. Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase niidiga.

Seisukord: Tekk ei ole määrdunud ega pleekinud. Tekis ei ole ühtegi auku ega lõnga katkemist. Seisukord: väga hea.

Legend: Arvatav tikkija Liisu Viitol elas Oki talu saunas ja elatus tikkimisest ja käsitöö tegemisest. Õpetas ka Oki talu peretütrele Juuli Kruuskopile tikkimist, kes tikkis väga sarnase teki. Teki omanikule oli Juuli Kruuskop vanatädi.

Teki omanik: Urve Järv.

Asukoht: Oki talu Järise küla Lihula vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

5. Nimetus: Vooditekk, sängitekk.

Koht: Lihula khk. Järise küla.

Valmistamise aeg: 1910-1920 a.

Valmistaja: Juuli Kruuskop (1897 – 1986).

Suurus: 186 X 136 (68+68).

Värvus: punane.

Suga: nr 26.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kolmekordne linane(jämedam),
kude kahekordne villane.

Tikand: kolmekordsed villased lõngad,
veidi ka kahekordseid villaseid lõngu.

Tikandi pisted: vars-, madal- ja mähkpiste.

Tikandivärvid: kolm erinevat rohelist, must,
valge, helesinine, sinine, heleroosa, roosa,
kollane, lilla, pruun.

Foto: Maarja Jõevec

Kaks erinevat neolõnga: I (valge- heleroosa- roosa- tumeroosa- lilla),

II (kollane- kollakasroheline- roheline- tumeroheline- mustjasroheline).

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Tekil on väga huvitav motiivistik, ei ole sarnaseid motiive, tekil on kujutatud palju erinevaid, tundmatuid ja fantaasiarohkeid taimi. Teki keskväljal on neli väga huvitavat ja kummalist lindu. Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi linase kolmekordse niidiga.

Seisukord: Tekk on veidi määrdunud ja pleekinud. Kanga ääred natukene katki, mujal tekis ei ole auke. Tikand on kulunud, rohkem ühelt laiult. Seisukord: rahuldav.

Legend: Arvatav tikkija Juuli Kruuskop, elas Oki talus, oli peretütar. Teki omanikule oli Juuli Kruuskop vanatädi. Teki tikkimisel oli arvatavasti õpetajaks ja eeskujuks Oki talu saunas elanud Liiso Viitol. Ei ole teada, et ta rohkem oleks tikkinud.

Teki omanik: Urve Järv.

Asukoht: Oki talu Järise küla Lihula vald Läänemaa.

6. Nimetus: Tekk.

Koht: Lihula khk. Metsküla küla Kopsi talu.

Valmistamise aeg: 1930-1935 a.

Valmistaja: Salme Vald (1912 – 1939).

Suurus: 142 X 116 (58+58)+ pitsi laius 5,5 cm.

Värvus: tumedam punane.

Suga: nr 40.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane(jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, hääbe-, sõlm-,
ja mähkpiste.

Tikandivärvid: neli erinevat rohelist, valge,
helesinine, sinine, helelilla, lilla,
kollane, heleroosa, roosa.

Neli erinevat neolõnga: I (heleroosa- roosa- tumeroosa- tumepunane),

II (heleroheline- roheline- roheline- tumeroheline),

III (valge- helesinine- sinine- tumesinine).

Teki pits: tekil on tuniisipits, mis on üleheegeldatud kinnissilmuste ja pikoodega.

Kasutatud on tumepunast, sinakasrohelist ja roosat kahekordset villast lõnga.

Kirjeldus: Teki nurkades on neli, teki otstes kaks ja teki külgedel kaks ühesugust motiivi.

Teki külje motiividel on kujutatud huvitavat puud.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punast värvi lõngaga.

Seisukord: Tekk on parandatud (3 X 9 cm) musta niidiga. Pitsis on mõned augud.

Tikandi lõngad mõnest kohast katki. Seisukord: hea.

Legend: Teki tikkija Salme Vald, tikkis teki arvatavasti enda pulmadeks. Ei ole teada, et ta oleks rohkem tekke tikkinud. Suri noorelt.

Teki omanik: Aime Vald.

Asukoht: Kopsi talu Metsküla küla Lihula vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

7. Nimetus: Tekk, vooditekk.

Koht: Hanila khk. Kukkeranna küla Kõrtsi talu.

Valmistamise aeg: u. 1930 -ndad.

Valmistaja: Katta Multrom

(18 saj. lõpp – u.1970).

Suurus: 183 X 140 (70+70)

+ külgedel pitsi laius 3,0 cm.

Värvus: erkpunane.

Suga: nr 44.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),

kude ühekordne villane.

Tikand: kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, hääbe- ja madalpiste.

Tikandivärvid: kuus erinevat rohelist, valge,

sinine, tumesinine, tumepunane,

helekollane, tumekollane, heleroosa, roosa.

Neli erinevat neolõnga: I (heleroosa- roosa- tumeroosa- punakaslilla),

II (kollakasroheline- heleroheline- roheline- tumedam roheline- tumeroheline),

III (sinakasvalge- helesinine- sinine- tumedam sinine- tumesinine),

IV (valge- heleroosa- roosa- punane- tumepunane).

Teki pits: tekil on heegelpits, mis on koheselt tekikanga külge heegeldatud, koosneb kolmest mustrireast. Pits on heegeldatud roosa kolmekordse villase lõngaga.

Kirjeldus: Teki motiivid on eristatavad ja asetsevad nurkades, külgedel, äärtel, ning kaks keskväljal. Külje motiivid on sarnased ja ka kaks nurgamotiivi, kõik ülejäänud motiivid on erinevad. Külluslik koloriit ja huvitav tikkimislaid.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase kahekordse villase lõngaga.

Seisukord: Tekk ei ole pleekinud, määrdunud ega katki. Seisukord: väga hea.

Legend: Tikkija Katta Multromi kutsuti ka Kukkeranna Kataks. Kata kinkis teki Kaie emale ja ema omakorda Kaiele. Arvatavasti tikkis Kata rohkem tekke.

Teki omanik: Kaie Raudkivi.

Asukoht: Lasteaia 4-2 Lihula Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

8. Nimetus: Tekk, vooditekk.

Koht: Hanila khk. Massu küla Kubja talu.

Valmistamise aeg: u. 1930 -ndad.

Valmistaja: Liisu Perri (1884 – 1950).

Suurus: 184 X 120 (60+60).

Värvus: punane.

Suga: nr 44.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, mähk- ja madalpiste.

Tikandivärvid: viis erinevat rohelist, valge,
helesinine, sinine, tumesinine, helekollane,
kollane, beež, heleroosa, roosa, oranž
lilla, sinakaslilla, must.

Neolõngu ei ole kasutatud.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Neljas teki nurgas sarnased motiivid, samuti külgedel ja otstes. Teki keskvaljal
suured nimetähed L, P ja kaks hõredat oksa.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase kahekordse villase lõngaga.

Seisukord: Mõned tikandi lõngad lahti, veidi määrdunud. Seisukord: väga hea.

Legend: Liisu Perri oli Kaie ema tädi, tekk oli Liisul kasutusel, voodil.

Liisu võis ka rohkem tekke tikkida, oli jõukast perest.

Teki omanik: Kaie Raudkivi.

Asukoht: Lasteaia 4-2 Lihula Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

9. Nimetus: Tekk, vooditekk.

Koht: Lihula khk.

Valmistamise aeg: u. 1910- 1920.

Valmistaja: tikkija teadmata.

Suurus: 195 X 132 (66+66).

Värvus: punane.

Suga: nr 48.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars- ja mähkpiste.

Tikandivärvid: kolm erinevat rohelist, valge,
helesinine, sinine, tumesinine, tumepunane,
tumekollane, heleroosa ja veel kaks erinevat
roosat, lilla.

Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks äärtel.

Nurga motiivid on sarnased, samuti motiivid külgedel ja äärtel.

Teki keskväljal on vanik õrnade lehtede ja õitega.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi linase niidiga.

Seisukord: Tekk on väga kulunud ja katki. Tikand on vaevumärgatav, koelõng on väga
peenikeseks kulunud. Seisukord: halb.

Legend: Teki omanik mäletab, et u. 1975-1985 oli tekk pidevalt kasutusel. Seal, kus lapsed
mängisid ,toas või õues ,anti tekk neile alla.

Teki omanik: Kristiina Mägi.

Asukoht: Tuudi küla Lihula vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

10. Nimetus: Vooditekk, sängitekk.

Koht: Lihula khk.

Valmistamise aeg: u. 1920- 1930.

Valmistaja: tikkija teadmata.

Suurus: 175 X 134 (67+67).

Värvus: punane.

Suga: nr 46.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kolmekordne linane (jämedam)
kude ühekordne villane.

Tikand: kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars- ja mähkpiste.

Tikandivärvid: kaks erinevat rohelist, valge,
helesinine, tumesinine, tumepunane,
kollane, heleroosa, roosa, tumeroosa,
hall, pruun, beež, beežikasroosa.

Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks äärtel.

Nurga motiivid on sarnased samuti motiivid külgedel ja äärtel.

Teki keskväljal on nimetähed A , J ja kaks lillemotiivi.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punase villase lõngaga.

Teki otsad on kanditud puuvillase sinise kangaga. Kandi laius 3 cm ja tagumisel poolel 3,5 cm.

Seisukord: Teki tikandi lõngad mõnest kohast katkenud. Seisukord: väga hea.

Legend: Teki võis tikkida Anna Tomingas või Adele Mustkivi.

Teki omanik: Meida Radiko.

Asukoht: Tuudi küla Lihula vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevec

11. Nimetus: Pulmatekk, saanitekk.

Muuseumi nr. : Han M 700.

Koht: Kirbla khk.

Valmistamise aeg: u. 1900- 1920.

Valmistaja: tikkija teadmata.

Suurus: 126 X 110 (55+55).

Värvus: punane.

Suga: nr 48.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam)
kude ühekordne villane.

Tikand: kolmekordsed villased lõngad,
kardniit.

Tikandi pisted: laisalõng, vars- ja mähkpiste.

Tikandivärvid: kaks erinevat rohelist, valge,
helesinine, sinine, tumepunane, helekollane,
tumekollane, heleroosa, roosa, must,
hall, pruun.

Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks äärtel.

Nurga motiivid on sarnased, samuti motiivid külgedel ja äärtel.

Teki keskvaljal on nimetähed M , K ja neli väikest lillemotiivi.

Paljud lehed ja õied on kujutatud kolmekaupä.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punase villase lõngaga.

Teki otsad on kanditud puuvillase sinise kangaga. Kandi laius teki mõlemal poolel 2,8 cm.

Seisukord: Tekis on mõned väikesed augud, tikandi lõngad paljudes kohtades katkenud.

Tikandi lõngad pleekinud, kangas ei ole. Seisukord: rahuldav.

Legend: Muuseumile annetas Heinz Valk 2003 a. Tekk on pärit Kirbla kandist.

Teki tikkija võis olla Adele Mustkivi.

Teki omanik: Hanila Muuseum.

Asukoht: Hanila vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevec

12. Nimetus: Voodivaip.

Muuseumi nr. : Han M E 3:1

Koht: Kirbla khk.

Valmistamise aeg: u. 1900- 1920.a.

Valmistaja: tikkija teadmata.

Suurus: 135 X 103 (52+51).

Värvus: erkpunane.

Suga: nr 52.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad,
kardniit.

Tikandi pisted: vars- ja mähkpiste, laisalõng.

Tikandivärvid: neli erinevat rohelist, valge,
tumesinine, sinine, tumepunane, helekollane,
tumekollane, heleroosa, roosa, must.

Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks äärtel.

Nurga motiivid on sarnased, samuti motiivid külgedel ja äärtel.

Teki keskväljal on nimetähed A ja J.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punase villase lõngaga.

Teki otsad ja küljed on kanditud puuvillase sinise kangaga.

Kandi laius teki peal 2,5 cm ja all 3,5 cm.

Seisukord: Tekis on mõned väikesed augud, tikandi lõngad paljudes kohtades katkenud.

Tikandi lõngad osaliselt pleekinud, kangas ei ole. Tekk on veidi määrdunud.

Seisukord: rahuldav.

Legend: Muuseumile annetas Eve Markvart 1994 a. Tekk on pärit Kirbla kandist.

Teki tikkija võis olla Adele Mustkivi.

Teki omanik: Hanila Muuseum.

Asukoht: Hanila vald Läänemaa.

Foto: Maarja Jõevee

13. Nimetus: Tekk, sõidutekk.

Muuseumi nr. : Han M 685

Koht: Hanila khk.

Valmistamise aeg: u. 1900- 1920.a.

Valmistaja: tikkija teadmata.

Suurus: 118 X 108 (54+54).

Värvus: erkpunane.

Suga: nr 42.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kahekordne linane (jämedam)
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased
lõngad, kardniit.

Foto: Maarja Jõevee

Tikandi pisted: vars-, mähk- ja ristpiste, laisalõng.

Tikandivärvid: kaks erinevat rohelist, valge, tumesinine, sinine, lilla, tumelilla, kollane, roosa.
Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad neljas nurgas, iga nurk on erinev. Teki keskväljal on suur pärg, mille keskel on lind. Tekil on kujutatud veel kahte lindu, teki äärel nimetähed M ja S.

Tekil kujutatud linnud ja taimed on väga erilised ja lõunamaised.

Nimetähtede ja mõnede motiivide ümber on kasutatud kardniiti.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase niidiga.

Teki otsad ja küljed on känditud puuvillase pruuni kangaga, tagumisel küljel sama kangas.

Kandi laius 1,5- 2,0 cm.

Seisukord: Tekk on väga määrdunud ja räbaldunud, tikand on ka kulunud.

Seisukord: halb.

Legend: Muuseumile annetas Rein Õuemaa 2003 a.

Teki omanik: Hanila Muuseum.

Asukoht: Hanila vald Läänemaa.

14. Nimetus: Tekk, roosiline tekk.

Muuseumi nr. : EVM E 217:32.

Koht: Kirbla khk.

Valmistamise aeg: u. 1900.a.

Valmistaja: Marie Mustkivi.

Suurus: 158 X 110 (55+55).

Värvus: punane.

Suga: nr 52.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kolmekordne linane (jämedam),
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad,

Tikandi pisted: vars- ja mähkpiste.

Tikandivärvid: kolm erinevat rohelist,
tumelilla, tumesinine, tumepunane, beež,
helerooša, erkroosa.

On kasutatud neolõnga:

Foto: EVM E 217:32

I (kollane- oranž- punane- tumepunane)

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks otstes.

Nurga motiivid on sarnased, samuti motiivid külgedel ja äärtel.

Teki keskväljal on suur lillemotiiv. Lilled ja lehed on tundmatud, fantaasiarohked.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punase villase lõngaga.

Tekk on kanditud puuvillase tumelilla kangaga. Kandi laius teki ülemisel poolel 2,5 cm.,
tagumisel poolel 1,5 cm.

Seisukord: Rahuldav. Tekk on määrdunud, tikandi lõngad kulunud ja osaliselt katkenud.

Legend: Muuseumile müünud Mari Pank (s. 1918). Tekk kuulus Mari Laadungile (1883-1942)

Jüri-Jaagu talu Kelu küla Kirbla khk. Tikkinud Marie Mustkivi u. 1900 a.

Teki omanik: Eesti Vabaõhumuuseum.

Asukoht: Harjumaa.

15. Nimetus: Tekk.

Muuseumi nr. : EVM E 217:19.

Koht: Kirbla khk.

Valmistamise aeg: u. 1900.a.

Valmistaja: Marie Mustkivi.

Suurus: 185 X 124 (62+62).

Värvus: erkpunane.

Suga: nr 48.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kolmekordne linane (jämedam)
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, madal-, rist ja mähkpiste.

Tikandivärvid: kaks erinevat rohelist, valge,
sinine, lillakassinine, tumepunane, tumelilla,
kollane, heleroosa, roosa, must.

Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil ei ole pitsi.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks otstes.

Nurga motiivid on sarnased samuti motiivid külgedel ja äärtel.

Teki keskväljal on kaks vastamisi asetsevat lillemotiivi.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punase villase lõngaga.

Teki otsad on kanditud puuvillase sinise kangaga. Kandi laius 4,5 cm.

Seisukord: väga hea. Tekk on terve, ei ole pleekinud ja kulunud.

Legend: Teki on kinkinud muuseumile Pauliine Lehtsaar (s. 1910) Reinu talu Seli küla Kirbla khk. 1981 aastal. Teki on tikkinud Marie Mustkivi kinkija emale Viiu Parasele (1876-1942) pulmatekiks u. 1900 a.

Teki omanik: Eesti Vabaõhumuuseum.

Asukoht: Harjumaa.

Foto: EVM E 217:19

16. Nimetus: Sõidutekk.

Muuseumi nr. : EVM E 129:12

Koht: Kirbla khk. Kelu küla

Valmistamise aeg: u. 1903

Valmistaja: Adele Mustkivi (1883-1968)

Suurus: 135 X 126 (63+63)

Värvus: tumepunane.

Suga: nr 48.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kolmekordne linane (jämedam)
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed
villased lõngad.

Tikandi pisted: vars-, madal-, mähk- ja sõlmpiste.

Foto: EVM E 129:12

Tikandivärvid: kaks erinevat rohelist, valge
kollane, sinepikollane, heleroosa, roosa, erkpunane.

On kasutatud neolõngu:

I (valge- helesinine- sinine- tumesinine),

II (valge- heleroosa- roosa- lillakaspunane)

III (kollane- kollakasroheline- roheline- tumeroheline)

Teki pits: tekil on heegelmotiividest pits.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli on nurkades, kaks külgedel, kaks otstes.

Nurga motiivid on sarnased samuti motiivid külgedel ja otstes.

Teki keskväljal on suurem lillemotiiv.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi kahekordse punase villase lõngaga.

Tekipits on heegeldatud ühesugustest motiividest kahekordsete villaste lõngaga.

Pitsi värvid: sinine, tumesinine, sinepikollane, erkpunane, heleroosa, roosa.

Seisukord: väga hea. Tekk on terve, ei ole pleekinud ega kulunud.

Legend: Teki on müünud muuseumile Anna Mäekallas Mõisaääre- Jaagu talu Kelu küla Kirbla khk. 1973 aastal 40 rubla eest.

Teki on tikkinud Adele Mustkivi, kes elas Lihula alevis.

Teki omanik: Eesti Vabaõhumuuseum.

Asukoht: Harjumaa.

17. Nimetus: Saanitekk.

Muuseumi nr. : EVM E 172:55

Koht: Kirbla khk. Kloostri küla

Valmistamise aeg: u. 1915

Valmistaja: Marie Tuul (s.1894)

Suurus: 125 X 126 (63+63)+ pits 5,5 cm.

Värvus: tumepunane.

Suga: nr 90.

Tehnika: kahelaidne, labane kude.

Materjal: lõim ühekordne villane,
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed
villased lõngad.

Foto: EVM E 172:55

Tikandi pisted: vars-, madal-, mähk- ja hääbepiste.

Tikandivärvid: viis erinevat rohelist, kollane, tumepunane, heleroosa, roosa, tumeroosa, helesinine, sinine, tumesinine, helepruun, pruun, hall, must
Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil on heegelmotiividest pits.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli nurkades, kaks külgedel, kaks otstes.

Nurga motiivid on sarnased samuti motiivid külgedel ja otstes.

Teki keskvaljal on väiksem lillemotiiv. Nurgamotiivides on lisaks lilledele kujutatud hobusepäid, otsa ja küljemotiivides hobuseraudasid.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud õmblusmasinaga ja üle tepitud mõlemalt poolt tumepunase niidiga. Teki otsad on palistatud 0,5 cm. ja õmmeldud kinni käsitsi.

Tekipits on heegeldatud ühesugustest motiividest kahekordsete villaste lõngadega.

Pits on teki külge õmmeldud käsitsi tumepunase niidiga.

Pitsi värvid: sinine, kollane, punane, roheline, roosa, tumepunane.

Seisukord: väga hea. Tekk on terve, ei ole pleekinud ega kulunud.

Legend: Teki on müünud muuseumile Eduard Tuul 1976 aastal 50 rubla eest.

Teki omanik: Eesti Vabaõhumuuseum.

Asukoht: Harjumaa.

18. Nimetus: Tekk.

Muuseumi nr. : EVM E 240:3.

Koht: Lihula khk. Kirikuküla.

Valmistamise aeg: u. 1910.

Valmistaja: Marie Iidel (s.1890).

Suurus: 146 X 118 (59+59)+ pits 7,0 cm.

Värvus: tumepunane.

Suga: nr 52.

Tehnika: kahelaidne, koerips.

Materjal: lõim kolmekordne linane,
kude ühekordne villane.

Tikand: kahe- ja kolmekordsed
villased lõngad.

Fotol: üks nurk tekist

Foto: Maarja Jõevee

Tikandi pisted: vars-, mähk-, hääbe-, sõlmpiste.

Tikandivärvid: kuus erinevat rohelist, helekollane, kollane, heleroosa, roosa, tumeroosa, valge, beež, helesinine, sinine, heledam türkiissinine, tumedam türkiissinine, tumesinine, tumepruun, pruun.

Ei ole kasutatud neolõngu.

Teki pits: tekil on tuniistehnikas pits.

Kirjeldus: Teki motiivid asetsevad: neli nurkades, mis on sarnased, aga mitte ühesugused, kaks külgedel ja kaks otstes on sarnased. Teki keskväljal on suurem lillemotiiv.

Teki kaks laidu on kokkuõmmeldud käsitsi punase kahekordse lõngaga.

Teki otsad on palistatud 1,0 cm. ja õmmeldud kinni käsitsi.

Tekipits on heegeldatud kollase, punase, rohelse ja roosa kahekordsete villaste lõngadega.

Pits on kahe ruudu ja ühe kolmnurkade reaga, äär on üleheegeldatud kinnissilmustega.

Pits on teki külge õmmeldud käsitsi punase niidiga.

Seisukord: väga hea. Tekk on terve, ei ole pleekinud ega kulunud.

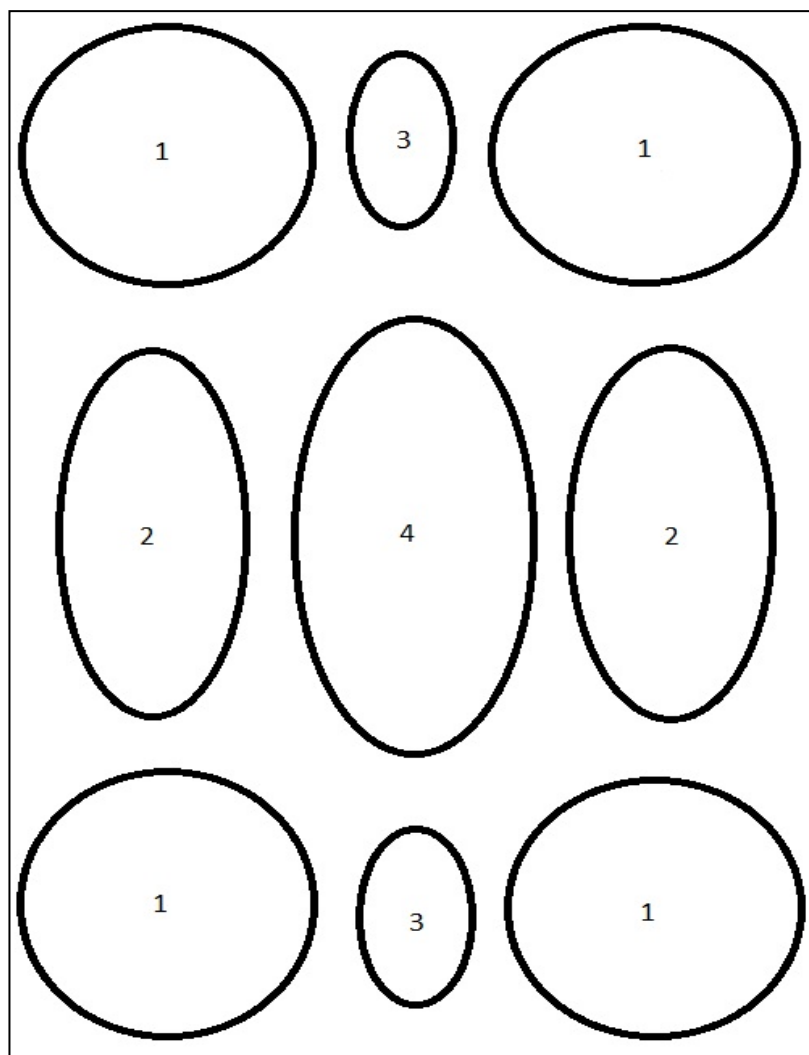
Legend: Teki on müünud muuseumile Kreek Erki (1936) 240 rubla eest 1988 aastal.

Teki on teinud Marie Iidel (1890) 1910a. paiku Sepa talus Kirikukülas Lihula kihelkonnas.

Teki omanik: Eesti Vabaõhumuuseum.

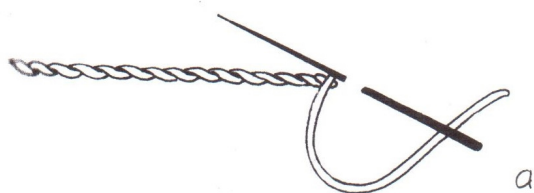
Asukoht: Harjumaa.

Lisa 3 Motiivide paigutus tekil

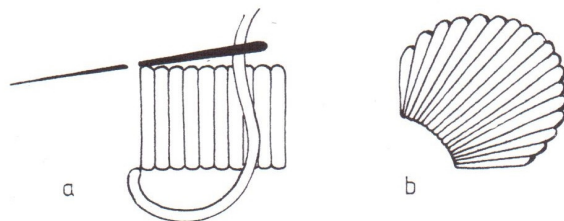

- 1- Teki nurkades asetsevad sarnased motiivid
- 2- Teki külgedel asetsevad sarnased motiivid
- 3- Teki otstes asetsevad sarnased motiivid
- 4- Teki keskväljal asetsev motiiv

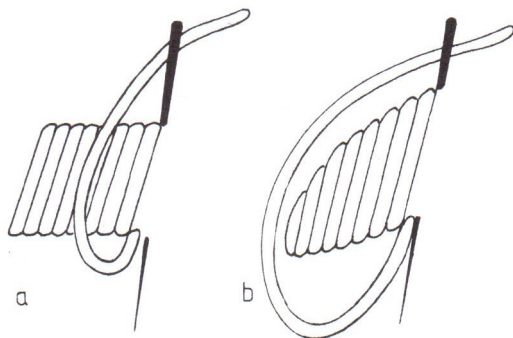
Lisa 4 Tikkimispisted

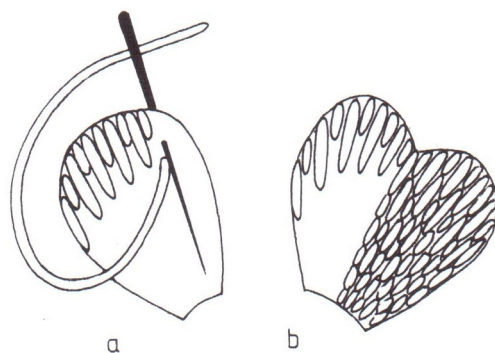
joonis 4.1 Varspiste

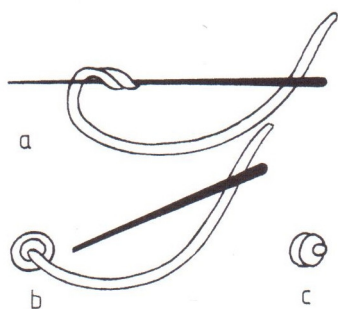
joonis 4.2 Madalpiste

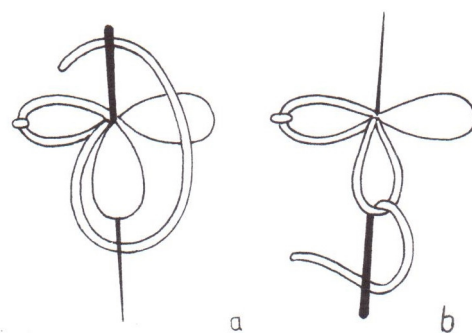
joonis 4.3 Mähkpiste

joonis 4.4 Hääbepiste

joonis 4.5 Sõlmpiste

joonis 4.6 Linnusilmpiste

(Allikas: Laanpere & Raidla 1989, lk 27-40)

Lisa 5 Etnograafiliste heegelpitside tööjuhendid

1. Heegelpits Liisa Otsa tikitud tekilt (vt foto 5. 1)

Heegelpits on tehtud tuniistehnikas. Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat, rohelist, punast ja kollast kahekordset villast lõnga ja heegelnõela nr. 2

Tuniisheegeldus: Edasirea silmused heegeldatakse välja heegelahela silmustest. Tagasireal heegeldatakse rea kõrguseks üks ahelsilmus ja ülejäänud silmused heegeldatakse paarikaupa maha kuni heegelnõelale jääb üks silmus. Alustatakse jälle edasirea heegeldamist.

Tööjuhised: (vt joon. 5.1)

1. Heegelda roosa lõngaga valmis esimene ruut (üks ruut koosneb 8 silmusest ja on 8 rida kõrge)
2. Heegelda järgmine roosa ruut ja jätka seni kuni oled heegeldanud soovitud pikkusega pitsi
3. Heegelda punase lõngaga (paremalt vasakule) roosa ruudu külge järgmine ruut (8 silmust ja 8 rida kõrge) jätka seni kuni oled heegeldanud soovitud pikkusega pitsi.
4. Heegelda rohelse lõngaga roosa ruudu külge paremalt vasakule kolmnurk (esimesel real 8 silmust, teisel 7 silmust, kolmandal 6 jne.), jätka kolmnurkade heegeldamist kuni pitsi lõpuni.
5. Heegelda kollase lõngaga äärepits, mis koosneb kinnissilmustest ja pikoodest. (4 kinnissilmust pikoo- 3 ahelsilmust, 1 kinnissilmus, pikoo, 1 kinnissilmus jne.) Ühel kolmnurgal on 6 pikood.

Joonis 5.1

Foto 5.1 Tuniiipits

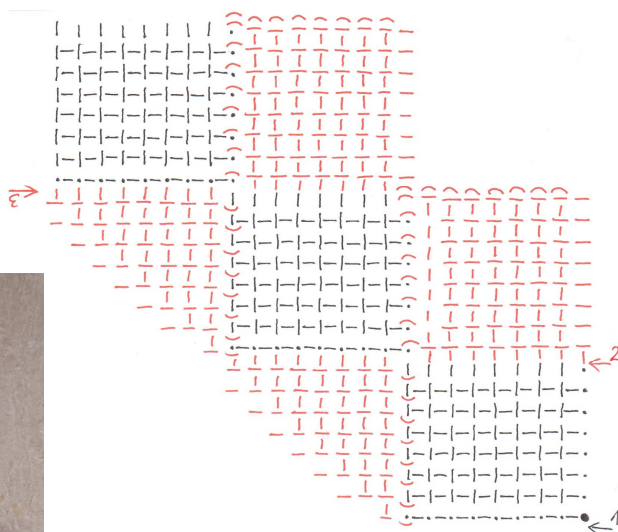

Foto: Maarja Jõevee

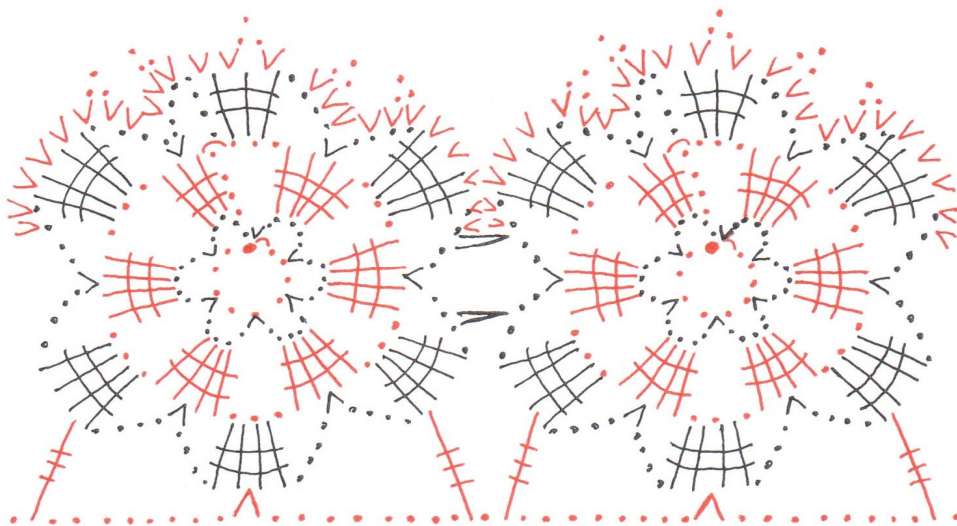
2. Heegelpits Liisa Ristikivi tikitud tekilt (vt foto 5.2)

Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat, punast, rohelist ja kollast kahekordset villast lõnga ja heegelnõela nr.1,75.

Kasutatud on algsilmust , õhksilmuseid , aassilmuseid , kinnissilmuseid , kahekordseid sambaid , kolmekordseid sambaid .

Tööjuhised: (vt joon. 5.2)

1. Heegelda punase lõngaga mustriskemi järgi valmis üks motiiv.
2. Heegelda roosa lõngaga mustriskemi järgi valmis teine motiiv, ühendades viimasel ringil punase motiivi külge. Jätka seni kuni oled saanud vajaliku pikkusega pitsi.
3. Heegelda kollase lõngaga äärepits kinnissilmuste ja pikoodega.
4. Heegelda roheline lõngaga motiive ühendav alumine äär vastavalt mustriskemile.

Joonis 5.2

Foto 5.2 Motiividest heegelpits

Foto: Maarja Jõevee

3. Heegelpits Salme Valla tikitud tekilt (vt foto 5.3)

Heegelpits on heegeldatud võrgulises tuniistehnikas. Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat, rohelist ja tumepunast kahekordset villast lõnga ja heegelnõela nr 2.

Võrguline heegelpind.

Esimene paarisrida heegeldatakse tuniisi tavavõttega. Teisel edasireal heegeldatakse silmused välja eelmise tagasirea ahelast, haarates heegelnõelale ahela tagumise aasa, heegelnõel suunaga eest taha. Tagasirea heegeldatakse rea kõrguseks üks ahelsilmus ja ülejäänud silmused heegeldatakse paarikaupa maha, kuni heegelnõelale jääb üks silmus. Alustatakse uuesti edasirea heegeldamist.

Vaata ka tööjoonist esimese pitsi juures (vt joon. 5.1)

Tööjuhised:

1. Heegelda roheline lõngaga valmis esimene ruut (üks ruut koosneb 9 silmusest, kõrgus 8 rida).
2. Heegelda järgmine roheline ruut ja jätka seni kuni oled heegeldanud soovitud pikkusega pitsi.
3. Heegelda roosa lõngaga (paremalt vasakule) roheline ruudu külge järgmine ruut (9 silmust ja 8 rida kõrge) jätka seni kuni oled heegeldanud soovitud pikkusega pitsi.
4. Heegelda tumepunase lõngaga roheline ruudu külge paremalt vasakule kolmnurk (esimesel real 9 silmust, teisel 8 silmust, kolmandal 7 jne.), jätka kolmnurkade heegeldamist pitsi lõpuni.
5. Heegelda tumepunase lõngaga äärepits, mis koosneb kinnissilmustest ja pikoodest. (8 kinnissilmust, pikoo -3 ahelsilmust, 7 kinnissilmust, pikoo jne.)

Foto 5.3 Tuniiipits

Foto: Maarja Jõevee

4. Heegelpits Katta Multromi tikitud tekilt (vt foto 5.4)

Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat kolmekordset villast lõnga, kangast mille külge pitsi heegeldada ja heegelnõela nr. 2.

Kasutatud on algsilmust , õhksilmuseid , kinnissilmuseid , ühekordseid sambaid .

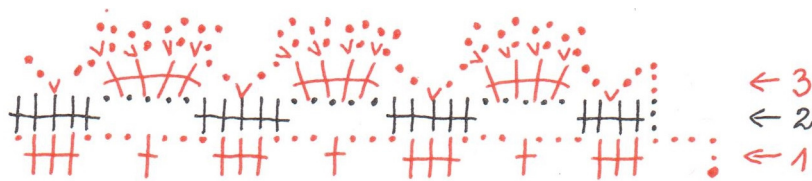
Tööjuhised: (vt joon. 5.4)

1. Heegelda roosa lõngaga mustriskemi järgi valmis esimene rida paremalt vasakule.

Esimene pitsirida heegelda kanga külge.

2. Heegelda mustriskemi järgi teine rida, alusta paremalt vasakule.

3. Heegelda vastavalt mustrile valmis kolmas rida alusta taas paremalt vasakule.

Joonis 5. 4

Foto 5. 4 Heegelpits

Foto: Maarja Jõevec

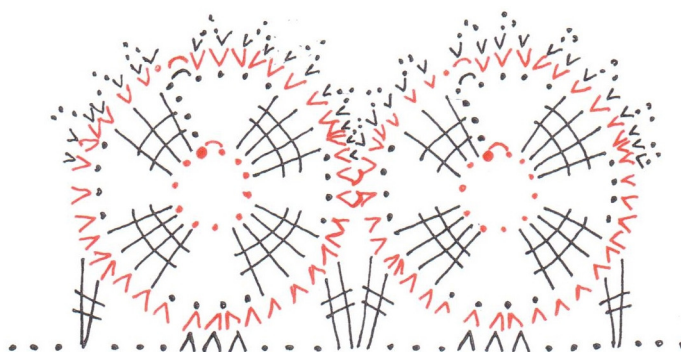
5. Heegelpits Adele Mustkivi tikitud tekilt EVM E 129:12 (vt foto 5.5)

Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat, punast, sinist, kollast, helesinist ja heleroosat kahekordset villast lõnga ja heegelnõela nr. 2.

Kasutatud on algsilmust , õhksilmuseid , aassilmuseid , kinnissilmuseid , kahekordseid sambaid .

Tööjuhised: (vt. joon. 5.5)

1. Heegelda sinise lõngaga mustriskeemi järgi valmis üks motiiv.
2. Heegelda punase lõngaga mustriskeemi järgi valmis teine motiiv, ühendades viimasel ringil sinise motiivi külge.
3. Heegelda vastavalt mustrile valmis järgmised motiivid: kollane, punane, roosa, punane, heleroosa, punane, sinine jne. Jätka seni kuni oled saanud vajaliku pikkusega pitsi.
4. Heegelda roosa lõngaga äärepits kinnissilmuste ja pikkoodega.
5. Heegelda helesinise lõngaga motiive ühendav alumine äär vastavalt mustriskeemile.

Joonis 5.5

Foto 5.5 Motiividest heegelpits

Foto: Maarja Jõevee

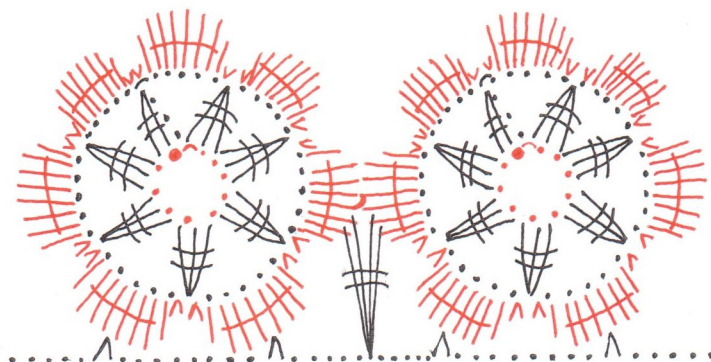
6. Heegelpits Marie Tuule tikitud tekilt ERM E 172:55 (vt foto 5.6)

Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat, punast, sinist, kollast, rohelist ja tumepunast kahekordset villast lõnga ja nr. 2 heegelnõela.

Kasutatud on algsilmust , õhksilmuseid , aassilmuseid , kinnissilmuseid , poolsambaid , ühekordseid sambaid , kahekordseid sambaid .

Tööjuhispildid: (vt joon. 5.6)

1. Heegelda punase ja tumepunase lõngaga mustriskemi järgi valmis üks motiiv.
2. Heegelda roheline ja tumepunase lõngaga mustriskemi järgi valmis teine motiiv, ühenda viimasel ringil punase motiivi külge.
3. Heegelda vastavalt mustriksile valmis järgmised motiivid: punane + tumepunane, roosa + tumepunane, punane + tumepunane, kollane + tumepunane jne.
Jätka seni kuni oled saanud vajaliku pikkusega pitsi.
4. Heegelda sinise lõngaga motiiv ühendav alumine äär vastavalt mustriskemile.

Joonis 5.6

Foto 5.6 Motiividest heegelpits

Foto: Maarja Jõevee

7. Heegelpits Marie Iideli tikitud tekilt EVM E 240:3 (vt foto 5.7)

Heegelpits on heegeldatud võrgulises tuniistehnikas, heegelnõelaga nr. 2.

Heegelpitsi tegemiseks on kasutatud: roosat, rohelist, punast ja kollast kahekordset villast lõnga.

Võrguline heegelpind.

Esimene paarisrida heegeldatakse tuniisi tavavõttega. Teisel edasireal heegeldatakse silmused välja eelmise tagasirea ahelast, haarates heegelnõelale ahela tagumise aasa, heegelnõel suunaga eest taha. Tagasirea heegeldatakse rea kõrguseks üks ahelsilmus ja ülejäänud silmused heegeldatakse paarikaupa maha, kuni heegelnõelale jääb üks silmus. Alustatakse uuesti edasirea heegeldamist.

Vaata ka tööjuhust esimese pitsi juures (vt joon. 5.1).

Tööjuhhis:

1. Heegelda kollase lõngaga valmis esimene ruut (koosneb 12 silmusest ja on 7 rida kõrge).
2. Heegelda järgmine ruut punase lõngaga ja siis kollase lõngaga jne.
Jätka seni kuni oled heegeldanud soovitud pikkusega pitsi.
3. Heegelda roosa lõngaga (paremalt vasakule) kollase ruudu külge järgmine ruut (12 silmust ja 7 rida kõrge) jätka seni kuni oled heegeldanud soovitud pikkusega pitsi.
4. Heegelda roheline lõngaga punase ruudu külge paremalt vasakule kolmnurk (esimesel real 9 silmust, teisel 8 silmust, kolmandal 7 jne.), jätka kolmnurkade heegeldamist kuni pitsi lõpuni.
5. Heegelda kollase lõngaga äärepits mis koosneb kinnissilmustest. Ruudu lühemal küljel tee ühest silmusest kaks kinnissilmust.

Foto 5.7 Tuniisipits

Foto: Maarja Jõevec

Lisa 6 Neolõngade värvimise tööjuhendid

I Tööjuhend: roosade neolõngade värvimine (vt foto 6.1)

Vaja läheb: neli 35 grammist valget lõngavihti pikkusega 50 cm (ümbermööd 100 cm), linast niiti, villase lõnga värve nr 75, 47, 63 (Pilvelambad), vett, soola, äädikat ja värvimisnõud.

- 1) Pese lõngavihid. Mõõda ja seo lõngaviht linase niidiga iga 10 cm tagant kinni. (mitte väga tugevasti, aga samas nii, et mõõdetud koht ei muutuks) (vt foto 6.5)
- 2) Pane värvimisnõusse 6 liitrit vett. Kuumuta kuni peaaegu keemiseni. Lisa 1 tl. soola ja 2 spl. äädikat.
- 3) Sega väiksemas kausis 200 ml vett + 0,5 ml värvi nr 75, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni viienda sidumiskohani (üks osa väljas, viis osa vees), hoia 3 sekundit. Pigista lõngaviht kuivemaks ja tõsta eemale rippuma, asetage kauss alla. Samamoodi toimi ka teiste lõngavihtidega. (vt foto 6.6)
- 4) Sega 200 ml vett + 0,5 ml värvi nr 75, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni neljanda sidumiskohani (kaks osa väljas, neli osa vees), hoia 4 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm. (vt foto 6.7)
- 5) Sega 200 ml vett + 2 ml värvi nr 47, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni kolmanda sidumiskohani (kolm osa väljas, kolm osa vees), hoia 1 minut. Edasi toimi nii nagu punktis kolm. (vt foto 6.8)
- 6) Sega 200 ml vett + 3 ml värvi nr 47, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni teise sidumiskohani (neli osa väljas, kaks osa vees), hoia 4 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm. (vt foto 6.9)
- 7) Sega 200 ml vett + 3 ml värvi nr 63, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni esimese sidumiskohani (viis osa väljas, üks osa vees), hoia 4 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 8) Kui lõngad on värvitud, loputa jahedas vees. Pane veenõu 6 liitri sooja veega pliidile, lisa 5 spl äädikat, pane värvitud lõngad vette kuni esimese-teise sidumiskohani ja kuumuta, värvi kinnitamiseks.

Foto 6.1 Värvitud lõngad

Foto: Maarja Jõevee

II Tööjuhend: roheliste neolõngade värvimine (vt foto 6. 2)

Vaja läheb: neli 35 grammist valget lõngavihti pikkusega 50 cm (ümbermööd 100 cm), linast niiti, villase lõnga värve nr 50, 46, 36 (Pilvelambad), vett, soola, äädikat ja värvimisnõud.

- 1) Pese lõngavihid. Mõõda ja seo lõngaviht linase niidiga iga 10 cm tagant kinni. (mitte väga tugevasti, aga samas nii, et mõõdetud koht ei muutuks) (vt foto 6.5)
- 2) Pane värvimisnõusse 6 liitrit vett. Kuumuta kuni peaaegu keemiseni. Lisa 1 tl. soola ja 2 spl. äädikat
- 3) Väiksemas kausis sega hoolega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 50, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni viienda sidumiskohani (üks osa väljas, viis osa vees), hoia 5 sekundit. Pigista lõngaviht kuivemaks ja tõsta eemale rippuma, asetka kauss alla. Samamoodi toimi ka teiste lõngavihtidega.
- 4) Seta 200 ml vett + 1 ml värvi nr 50, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni neljanda sidumiskohani (kaks osa väljas, neli osa vees), hoia 5 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 5) Seta 200 ml vett + 1 ml värvi nr 46, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni kolmanda sidumiskohani (kolm osa väljas, kolm osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 6) Seta 200 ml vett + 1 ml värvi nr 46, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni teise sidumiskohani (neli osa väljas, kaks osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 7) Seta 200 ml vett + 1 ml värvi nr 36, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni esimese sidumiskohani (viis osa väljas, üks osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 8) Kui lõngad on värvitud, loputa jahedas vees, pane veenõu sooja veega pliidile, lisa 5 sl äädikat, pane värvitud lõngad vette kuni esimese-teise sidumiskohani ja kuumuta, värvi kinnitamiseks.

Foto 6.2 Värvitud lõng

Foto: Maarja Jõevee

III Tööjuhend: siniste neolõngade värvimine (vt foto 6.3)

Vaja läheb: neli 35 grammist valget lõngavihti pikkusega 50 cm (ümbermööd 100 cm), linast niiti, villase lõnga värve nr 6, 59, 12 (Pilvelambad), vett, soola, äädikat ja värvimisnõud.

- 1) Pese lõngavihid. Mõõda ja seo lõngaviht linase niidiga iga 10 cm tagant kinni. (mitte väga tugevasti, aga samas nii, et mõõdetud koht ei muutuks) (vt foto 6.5)
- 2) Pane värvimisnõusse 6 liitrit vett. Kuumuta kuni peaaegu keemiseni. Lisa 1 tl. soola ja 2 spl. äädikat
- 3) Sega väiksemas kausis 200 ml vett + 0,5 ml värvi nr 6, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni viienda sidumiskohani (üks osa väljas, viis osa vees), hoia 3 minutit. Pigista lõngaviht kuivemaks ja tõsta eemale rippuma, aset kauss alla. Samamoodi toimi ka teiste lõngavihtidega.
- 4) Sega 200 ml vett + 0,5 ml värvi nr 6, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni neljanda sidumiskohani (kaks osa väljas, neli osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 5) Sega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 59, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni kolmanda sidumiskohani (kolm osa väljas, kolm osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 6) Sega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 59, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni teise sidumiskohani (neli osa väljas, kaks osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 7) Sega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 12, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni esimese sidumiskohani (viis osa väljas, üks osa vees), hoia 5 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 8) Kui lõngad on värvitud, loputa jahedas vees, pane veenõu sooja veega pliidile, lisa 5 sl äädikat, pane värvitud lõngad vette kuni esimese-teise sidumiskohani ja kuumuta, värvi kinnitamiseks.

Foto 6.3 Värvitud lõng

Foto: Maarja Jõevee

IV Tööjuhend: kollakasrohelistele neolõngade värvimine (vt foto 6.4)

Vaja läheb: neli 35 grammist valget lõngavihti pikkusega 50 cm (ümbermõõt 100 cm), linast niiti, villase lõnga värve nr 50, 46, 36 (Pilvelambad), vett, soola, äädikat ja värvimisnõud.

- 1) Pese lõngavihid. Mõõda ja seo lõngaviht linase niidiga iga 10 cm tagant kinni. (mitte väga tugevasti, aga samas nii, et mõõdetud koht ei muutuks) (vt foto 6.5)
- 2) Pane värvimisnõusse 6 liitrit vett. Kuumuta kuni peaaegu keemiseni. Lisa 1 tl. soola ja 2 spl. äädikat
- 3) Sega väiksemas kausis 200 ml vett + 1 ml värvi nr 50, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni viienda sidumiskohani (üks osa väljas, viis osa vees), hoia 10 sekundit. Pigista lõngaviht kuivemaks ja tõsta eemale rippuma, asetkauss alla. Samamoodi toimi ka teiste lõngavihtidega.
- 4) Sega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 50, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni neljanda sidumiskohani (kaks osa väljas, neli osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 5) Sega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 46, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni kolmanda sidumiskohani (kolm osa väljas, kolm osa vees), hoia 2 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 6) Sega 200 ml vett + 1 ml värvi nr 46, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni teise sidumiskohani (neli osa väljas, kaks osa vees), hoia 3 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 7) Sega 200 ml vett + 2 ml värvi nr 36, lisa värvilahus värvimisnõusse, sega. Aseta lõngaviht värvimisnõusse, kuni esimese sidumiskohani (viis osa väljas, üks osa vees), hoia 2 minutit. Edasi toimi nii nagu punktis kolm.
- 8) Kui lõngad on värvitud, loputa jahedas vees, pane veenõu sooja veega pliidile, lisa 5 sl äädikat, pane värvitud lõngad vette kuni esimese-teise sidumiskohani ja kuumuta, värvi kinnitamiseks.

Foto 6.4 Värvitud lõng

Foto: Maarja Jõevee

Neolõngade värvimise tööetapid

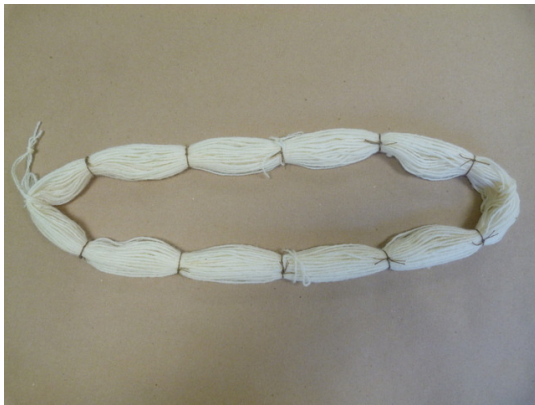

Foto 6.5 Seotud lõngaviht

Foto 6.6 Esimene värvimine

Foto 6.7 Teine värvimine

Foto 6.8 Kolmas värvimine

Foto 6.9 Neljas värvimine

Fotod: Maarja Jõevee

SUMMARY

The purpose of this final paper was to thoroughly research ethnographical red embroidered blankets, which are decorated with flowers and are made between years 1900 and 1940 in Lihula and its neighbourhood. In that period of time owning this kind of blanket was a sign of wealth and the pride of every family.

The paper consists of three related parts. In the first part there is an overview of the history and legends about aforementioned blankets from Lihula and its neighbourhood, which gives us information about making and using those blankets.

Ethnographical blankets from personal collections (8) and from museums (8) are arranged into charts by collections. If necessary it is possible to use collected data for more thorough researching and analysing.

Comparison of researched eighteen blankets gives us overview of used materials and technologies, also motives and preferred colours. The research is useful for getting inspiration to design or recreate textiles nowadays.

All the blankets I used in my research have a base-colour of bright red or darker red. Most of those blankets were knitted with double or triple linen warp and with single woollen yarn, the technic was weave-rip. All of the named blankets were knitted in two parts. Half of the 18 blankets are categorized as lap robes and the other half as actual blankets used on beds. The lap robes are 118-146 cm long and 103-126 cm wide, the bed-blankets are 158-195 cm long and 110-140 cm wide.

Seven blankets were decorated with lace in the edge, three of those laces were made in tunis technique, three with embroidered motives and one had embroidered edging. There are also composed instructions of making ethnographical embroidered laces.

In the second part of the paper I describe making my own blanket in ethnographical style, from designing to the last finishing touches. I share suggestions and tips that may make

embroidering on this kind of blanket a little easier. I also drew seven designs to use if there is a wish to embroider a blanket.

I think that a very important part of my work is researching and experimenting on the technique of colouring neo-yarns (unique colourful yarns), on which I also made several thorough instructions.

The third part consists of methodical material to embroider a copy blanket, beginning with the pattern and the colours of the yarns, finishing with refinement.

The function and usage of embroidered blankets have changed in time, but we are still able to exonerate their beauty in our homes, through doing that we also value local traditions.

Because of this research I appreciate the legacy of my homeplace a lot more and I can use it as inspiration when creating new textiles. I believe it is also important to share gathered knowledge with local people, who are interested in handycraft and also students in highschools.

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Rahvuslik käsitöö

Rahvuslik tekstiil

Maarja Jõevee

**LIHULA PUNASEPÕHJALISED TIKITUD TEKID: ETNOGRAAFILINE AINES,
LOOMINGULINE JA PEDAGOOGILINE ASPEKT**

Lõputöö

LISA 7

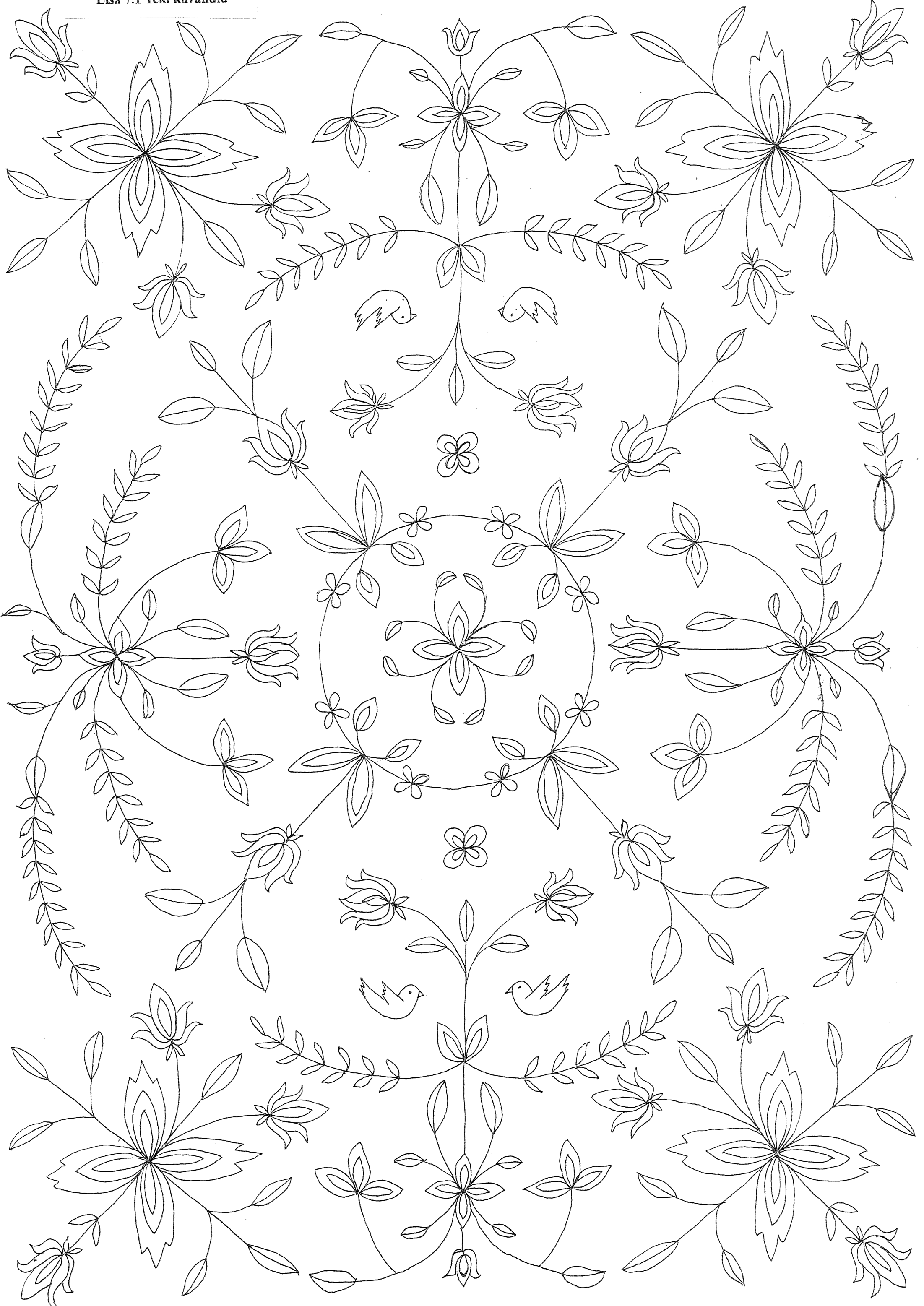
7.1 Looming: Teki kavandid. Teki materjalid. Tikitud tekk.

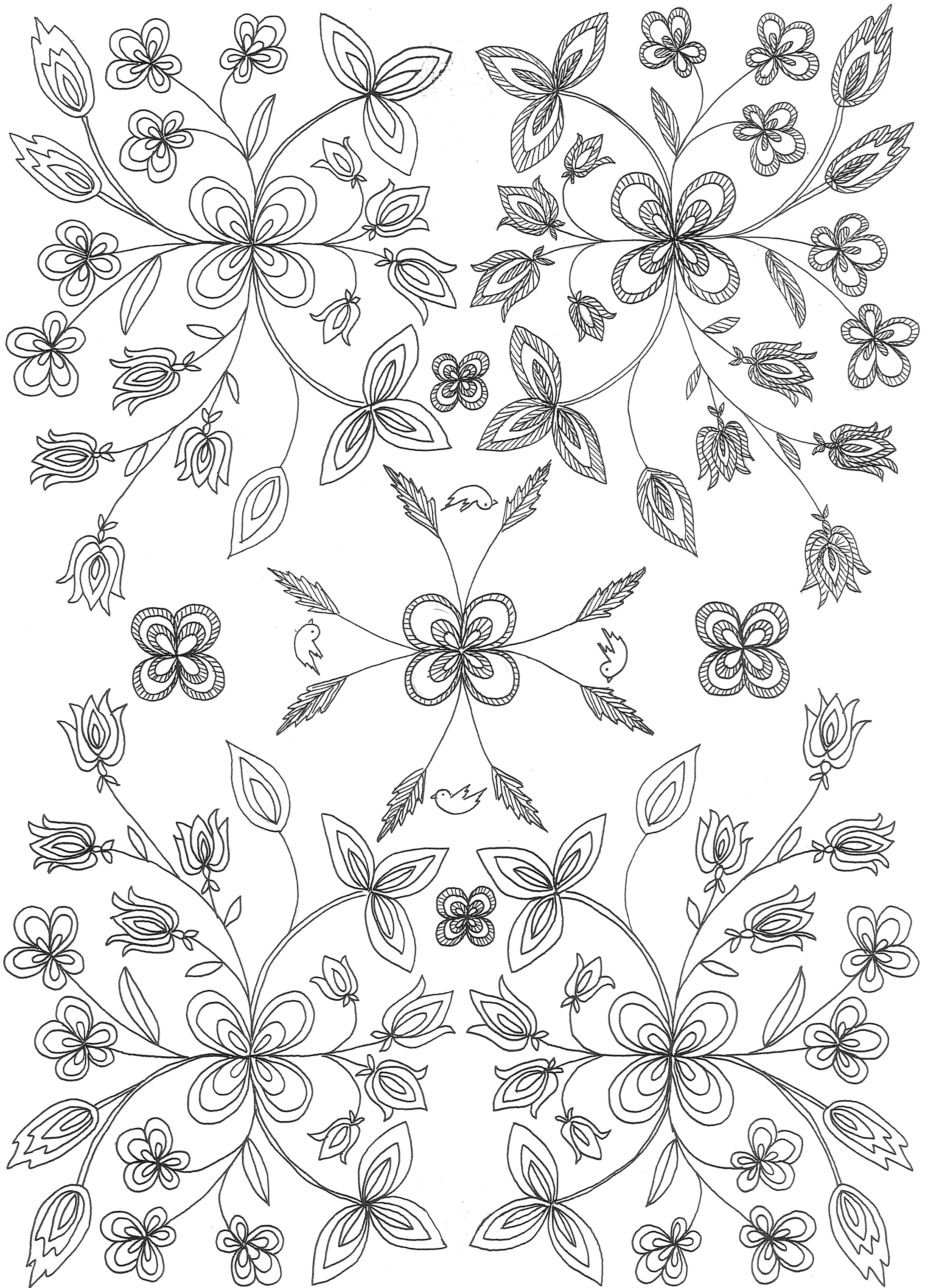
7.2 Pedagoogiline materjal: Etnograafiline tekk värvikaardiga. Koopiajoonis. Teki muster M 1:1.

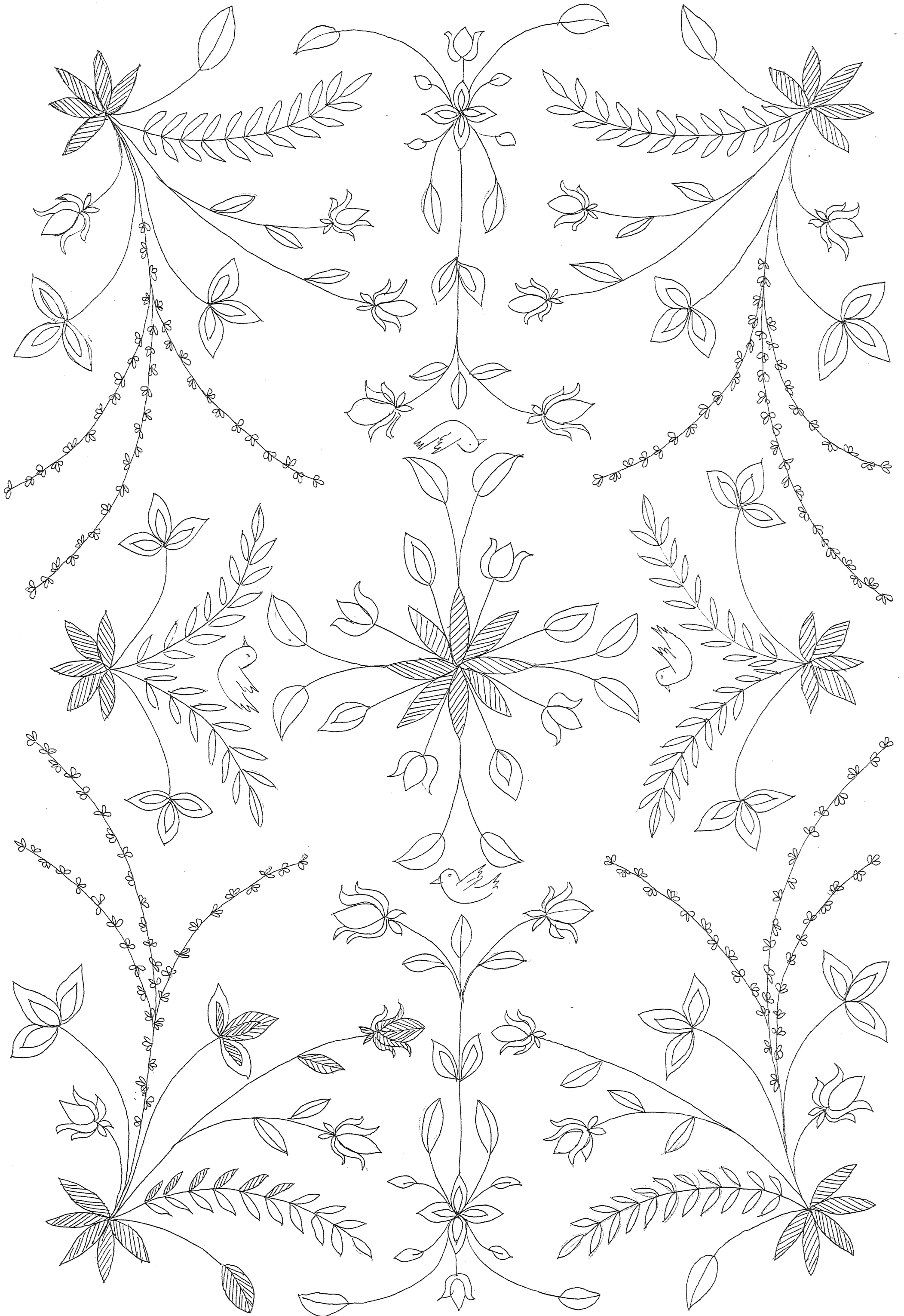
Juhendaja: Christi Kütt, magister

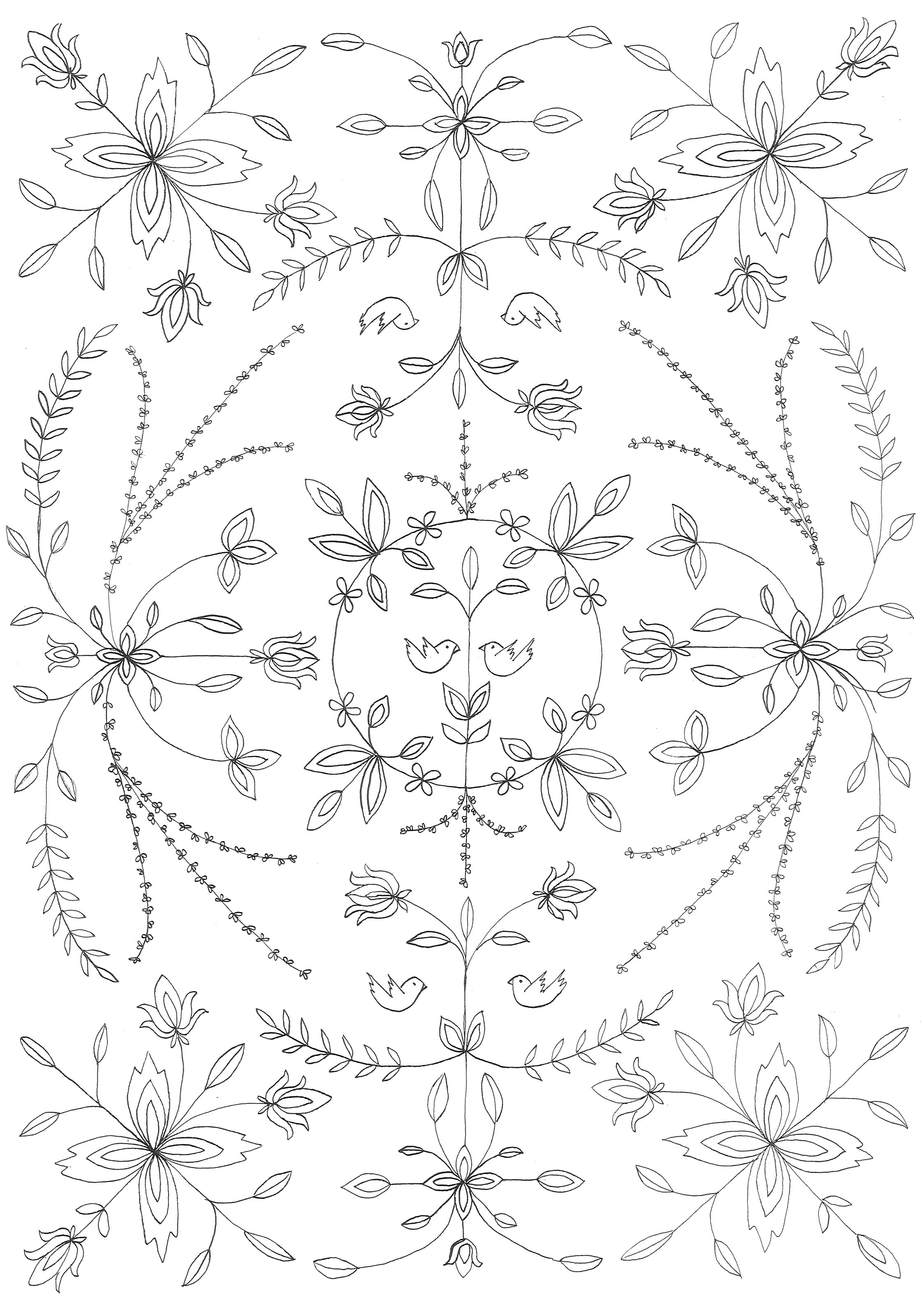
Kaitsmisele lubatud.....

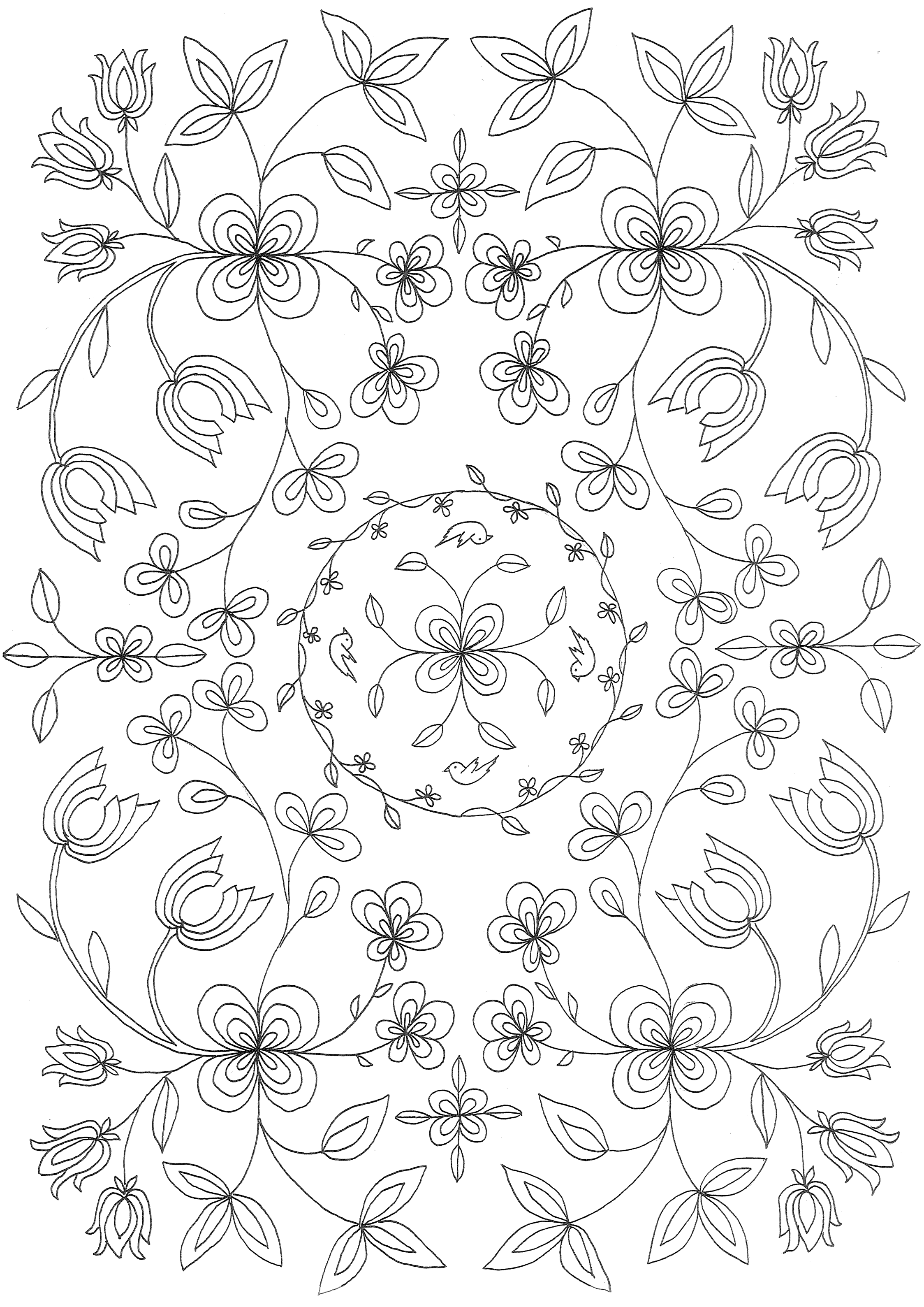
Viljandi 2014

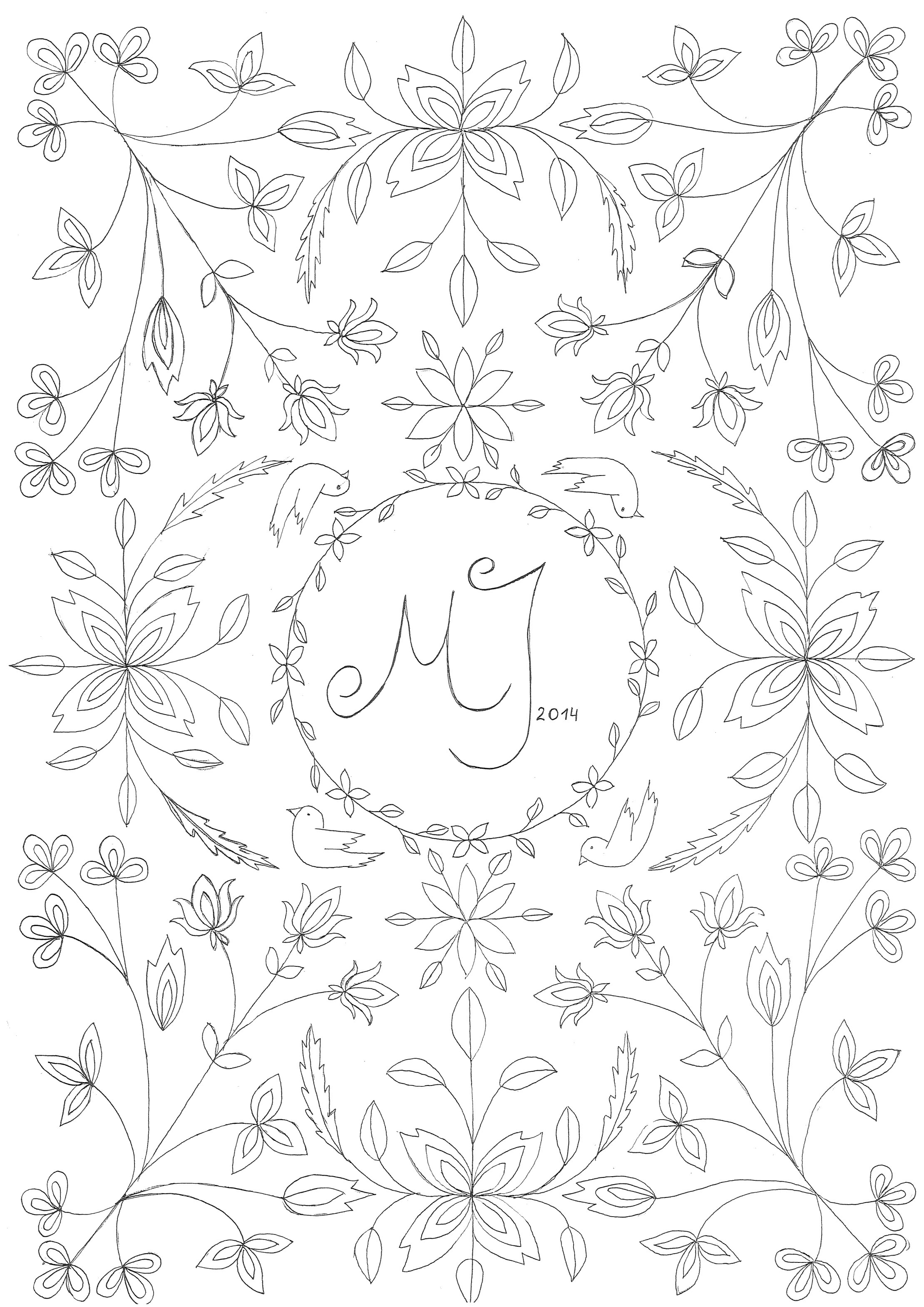

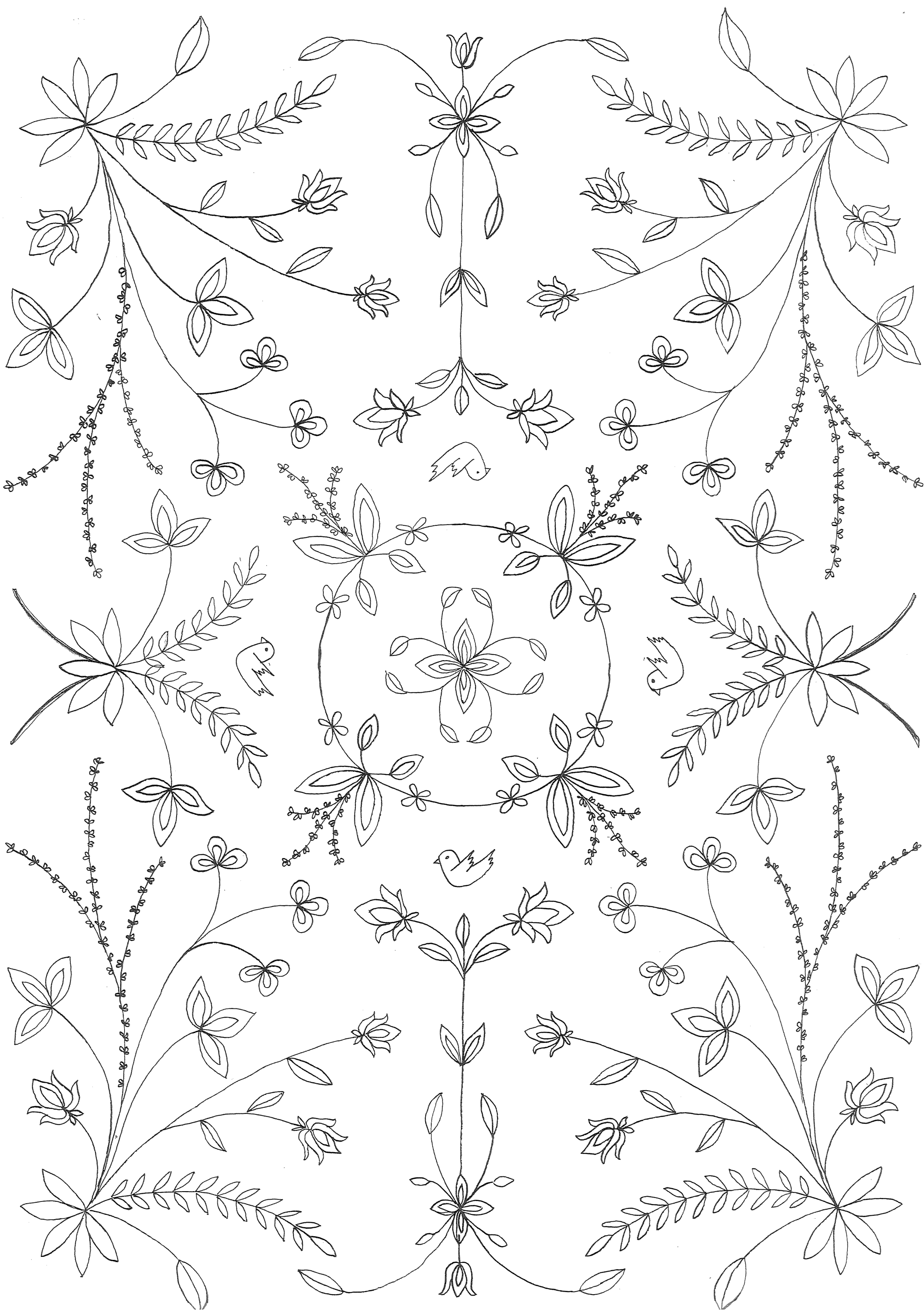

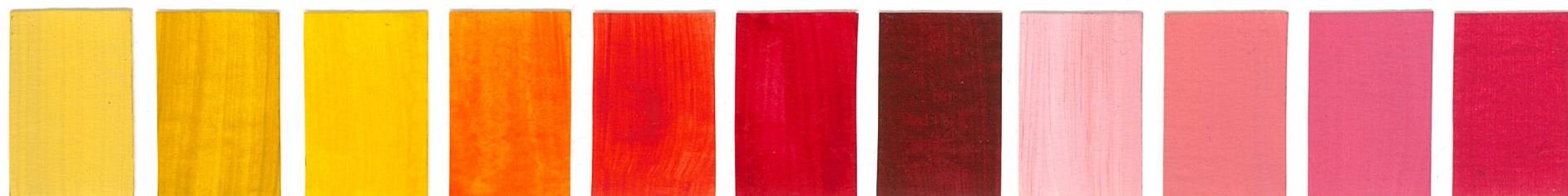

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maarja Jõevee

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

LIHULA PUNASEPÕHJALISED TIKITUD TEKID: ETNOGRAAFILINE AINES,
LOOMINGULINE JA PEDAGOOGILINE ASPEKT,

mille juhendaja on Christi Kütt,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 12.05.2014 a.

Maarja Jõevee

